

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB19

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB19", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Anne Mette Hansen; Johnny Kondrup, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006, s. 110. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb19-txt-shoot-ida8ece8c0-8902-497d-80fe-8dcf34fb5eca.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB19:1

NB19:2

NB19:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr. det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴ .

Thema til en Fredags-Tale Journalen NB¹⁷ p. 30.

NB19:4

#

Let – at lette.

Strengthed letter til Afgjørelse (som man siger: jeg skal nok lette Dig); fra Strengthed er Afgjørelsen lettest, let som Fuglen, der letter fra den gyngende Green, hvilken^a hjælper efter.

a vippende

(Denne Tanke stod vist i et oprindelig Udkast til de tre Taler » *Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen*« i Indgangen til den første. Eller den findes et andet Sted optegnet, som jeg ikke veed, hvor er, derfor vil jeg dog optegne den igjen.)

NB19:5

#

Differentsen mellem Prof.Martensen og mig.

Prof.M.^s hele Liv ligesom ogsaa hans Forfatter-Virksomhed bærer indirecte Præget af, at han lige fra Første af har levet hen i den Forestilling: at det da naturligviis fulgte af sig selv at han er Xsten.

Han er opdraget og endog strengt i Xstd, tidligere døbt, saa confirmeret: det følger da naturligviis af sig selv, at han er Christen. Saa blev han Student; valgte at studere Theologie – det fulgte naturligviis af sig selv, at han var Xsten; det var ikke det han valgte at blive Xsten, nei det var jo givet, han valgte mellem Facultets-Studier og valgte Theologie. Blev Candidat. Han har maaskee overveiet, om han skulde gaae den praktiske ell. theoretiske Vei, blive Præst ell. Prof. Han blev Professor – at han er Xsten følger naturligviis af sig selv.

Saa studerede han, og fæstede sit Blik paa allehaande storartede videnskabelige Problemer – en høist alvorlig Mand som han var, saa han i eetvæk taler om

Alvor og Alvor.

Anderledes med mig. Jeg er meget strengt opdraget i Xstd; men paa mig virkede det til, at jeg engang i mit Liv forstod mig selv i, at denne Væren-Xsten var en Indbildning, men at den Afgjørelse at blive Xsten var for mig saa vigtig, at jeg satte min personlige Existents ind derpaa, hvad allerede var antydet derved, at jeg i en tidligere Tid egl. har været forarget paa Xstd.

Jeg beskæftigede mig da med dette Spørgsmaal reent personligt. I Alt hvad jeg overveiede, tænkte jeg tillige det med: naar Det er Xstd, kan Du saa beslutte Dig til for Alvor at blive Xsten; ell. naar Det er Xstd, forstyrrer det Dig saa ikke i at være Xsten. Men ud af den Indbildning vilde jeg med saadan udenvidere naturligviis at være Xsten, enten virkelig blive Xsten, ell. ligefrem bryde med den.

Derfor har det beskæftiget mig saa meget med at faae ret sat fast, hvad Xstd. er, ikke for Lærens Skyld, men for min Skyld, at jeg kunde faae det afgjort, om jeg vilde være Xsten.

Dette er mit Liv og min Forfatter-Virksomhed. Jeg er ingen alvorlig Mand, idetmindste ikke i den Forstand, at jeg skriver Systemer, arrangerer Xstds Lære - medens det da naturligviis følger af sig selv, at jeg er Xsten.

NB19:6

#

Hvilken uendelig Tryghed hos Martensen! Der tales bestandigt i det Store: om hele Kirken, den apostoliske Tid, de 3 første Aarhundreders Dogmatik, Middelalderens Dogmatik, Reformations-Periodens Dogmatik, den hele Række af berømte Kirkelære[re] - og Xstus siger: mon Troen ved min Gjenkomst findes paa Jorden.

[a] Martensen.

Sligt beskæftiger ikke Martensen, han er objektiv.

NB19:7

#

I » *Dogmatiske Oplysninger*« beklager M. sig over, at Stilling med »uvaskede Hænder« tager paa Sagen, hvorfor man ikke kan indlade sig med ham.

[a] Martensens *dogmatiske Oplysninger*.

Christeligt maatte Sligt ikke forstyrre, da jo Xstus (der, in parenthesi bemærket, ingen pyntelig Hofprædikant var, som stadseligt bringer Xstd tilbage til udvortes Pyntelighed) selv siger: at det om man spiser med uvaskede Hænder ikke har Noget at betyde. Hvor

[b] thi at korsfæste Sandheden det er formodentlig det Ligegyldige, det Vigtige er, om man gjør det med vaskede eller - o Rædsel! - med uvaskede Hænder.

naturligt ogsaa, at Xstus maatte dømme saaledes, han, som desto stærkere saae paa det Modsatte, at fE en Lady Machbeth kan vaske sine Hænder fra Morgen til Aften, bruge Oceanet til at vaske dem – og de blive dog ikke rene, eller at Pilatus jo ogsaa vaskede sine Hænder, formodentlig for ikke at korsfæste Sandheden – med »uvaskede Hænder.«

NB19:8

#

Lignelsen om det fortabte Faar.

Denne Lignelse udtrykker jo vistnok paa det Stærkeste, at Msket slet Intet selv har at gjøre til sin Frelse: Hyrden tager Faaret, lægger det paa sine Skuldre, bærer det o: s: v: – Faaret har blot at ligge ganske stille.

O, men dette er jo kun Momentet. Hvis Faaret ikke dør i samme Øieblik, saa skal det altsaa til selv at stræbe igjen. Og er det saa ikke det uendelig Vanskelige, at kunne ligge ganske stille, at der ikke kommer nogen ny Skyld, eller at ikke Angesten for den gamle igjen faaer Overhaand o: s: v:.

Xstd. er Mildhed i Strenghed. Da saaledes Strengheden er det dialektiske Moment, saa har Mskene reent afskaffet det, og faae ud, at Xstd. er Mildhed.

Det er det uhyre farlige ved Alt, hvor der er et dialektisk Moment, der vistnok skal ophæves, forvandles til sit Modsatte, (Strenghed til Mildhed) at man der gjør Sagen altfor let, ved at forvandle det Dialektiske til Noget, hvorom man i det Høieste forsikkrer, at man i sit Inderste o: s: v:

Den meeste Sviig og Underfundighed paa Aandens Gebeet vil forholde sig til Misligheder betræffende et saadant Dialektisk, at fordi det dog skal ophæves, at man saa ogsaa gjør sig Sagen altfor let, hvorved den anden Sætning (Mildheden her) bliver Usandhed.

NB19:9

#

Christendommens Trøst – at afdøe fra Verden.

Christendommen er Trøst og Mildhed hedder det. Godt. Men en Fordring gjør dog Xstd, at et Msk. skal afdøe fra Verden.

See her har vi det igjen. Hvor Mange ere der vel i hver Generation der vilde beholde en Lidelse tilbage, for hvilken de søgte Trøst, naar de først udholdt alle de Lidelser, som ligge indenfor det Omfang: at afdøe fra Verden. Thi her ligger egl. saa godt som alle msklige Bekymringer. Der er kun een Sorg mere, den over sin Synd, og hvor Mange have vel den, især saadan i eneste Forstand.

Vil man da sige, at det er Trøsten: at Xstd. vil hjælpe En til at afdøe fra Verden – men, hvor Mange ere der vel, der virkelig ønske det, saa de i Sandhed finde det trøsteligt at hjælpes dertil.

Nei, Xstd. eksisterer egl. ikke mere. Springfjederen – og hvilken Springfjeder? selve det Absolute – er længst afmattet, og det Hele blevet Vrøvl.

NB19:10

#

Veemod.

O, sidste Trøst, kun at have den Trøst: at trøste Andre. O, Veemod, naar saa Det, man kalder Trøsten og hvorved man selv trøstes, forekommer Andre saa forfærdeligt, at de da for Alt betakke sig for den Art Trøst, der synes dem den værste af alle Plager.

NB19:11

#

Min Kategorie.

Det jeg egl. repræsenterer er: Standningen, der gjør en Ende paa de fra Slægt til Slægt fortsatte Reflexioner, og sætter de christelige Qvaliteter. – Til at kunne gjøre dette er jeg understøttet, thi jeg er selv en fra tidligste Tid »Standset«, i usigelige Qvaler sat udenfor det Almene-Msklige, ene anviist Forholdet til Gud.

Skjøndt staaende midt i Virkeligheden efter en Maalestok som ingen Anden herhjemme (thi jeg har dog nogenledes naaet »Virkelighed«) har jeg i en anden Forstand levet som i en Verden for mig selv.

Om min Sags Rigtighed dens Betydning har jeg aldrig tvivlet – tvivlet, nei det er jeg saa langt fra som muligt, jeg har kun haft eet Udtryk: at jeg aldrig noksom kunde takke Gud for hvad der er forundt mig,

saa uendelig meget Mere end jeg havde ventet eller kunde eller turde have ventet, og jeg har længtes efter Evigheden for at takke Gud uafbrudt.

En yndig Pige, min Elskede – hendes Navn vil gaae til Historien med mit – blev til en vis Grad ødslet paa mig, at jeg ved nye Smerter (ak det var en religious Collision af en egen Art) maatte blive Den jeg blev. I en vis Forstand er jeg saa igjen blevet ødslet paa Xstds Sag; i en vis Forstand, thi, menneskelig talt, har jeg sandeligen ikke været lykkelig – o, men dog kan jeg aldrig noksom takke Gud for det ubeskrivelig Gode han har gjort for mig saa uendelig langt mere end jeg havde ventet.

Vilde man spørge, om der var Noget, jeg mener, kunde være skeet anderledes, og at det saa havde været bedre? O, daarlige Spørgsmaal: nei. Der var Eet og Andet, hvorom jeg mener, at det kunde være saaledes skeet anderledes, at jeg saa var blevet, msklig talt, lykkeligere – o, men at det derfor skulde have været bedre nei nei. Og i ubeskrivelig salig Forundring forstaaer jeg ogsaa bagefter mere og mere, hvorledes Det, der skete, var det Eneste, det eneste Rigtige.

NB19:12

#

Hvorledes det N. Testamente kun vil læses fangende.

Grund-Forvirringen af det Christelige er, hvad jeg ofte nok har sagt, at man har gjort den til Lære. I Forhold til en Lære gjælder det, at man først og fremmest maa see totalt at sætte sig ind i det Hele. Med det N. T. lige omvendt. Det forholder sig blot til det Ethiske, og vil derfor, at Du skal ganske simpelt begynde med at tage et Enkelt – men saa see at gjøre det.

Naar derfor En bliver vigtig ved først at ville forstaae det Hele o: s: v: og lader som var dette Sandhedskjerlighed og ikke Underfundighed, der vil være fri for det Exsecutive: saa kan man bære sig saaledes ad (og er man selv Den, der er i det Tilfælde, saa bærer man sig ligeledes ad mod sig selv): man tager eet eller andet af hine Ord i det N. T, der indeholde Fordring i Retning af Selvfornegtelse og Forsagelse, hvilke Ord da altid ere saa ligefrem som muligt at forstaae men saa vanskelige at udføre – og siger nu til ham: hvorfor gjør Du da ikke efter det Ord, som dog er saa let at forstaae – saa seer man Underfundigheden.

Ethisk gjælder det aldeles ikke om al denne Forstaaen og Forstaaen, det gjælder om at gjøre Det, som man forstaaer, og Det, som et Msk. egl. skal gjøre er altid let at forstaae.

Men just Det er det ogsaa som den msklige Underfundighed altid skaffer til Side - for saa at gaae ind i det Dybe, med Tilføiende, at man kan jo dog ikke handle efter Noget, man ikke har forstaaet. Ja ganske vist, derfor har Gud ogsaa altid indrettet det saaledes, at Det, der skal handles efter, det er saa let at forstaae, at den Dummeste kan forstaae det strax. Hvad er lettere at forstaae end: giv Din Formue til de Fattige - men her er andre Vanskeligheder. Hvad er lettere at forstaae end alle Fordringerne i Retning af Selvfornegtelse og Forsagelse.

Men Sligt vil man slet ikke høre nævne. Derimod har man faaet det vendt om, som var det Dybe Det, hvorefter der skulde handles. I Sandhed saa var Gud en maadelig Makker af en Lovgiver, der - formodl. for at opleve den Glæde, at hans Love ikke opfyldtes - gjorde sine Love saa dybe og dybsindige, at Mskene kom til at anvende deres Levetid paa at interpretere dem - og saaledes vare lovlig undskyldte i, at de ikke fik Tid til at opfylde dem ikke engang til at begynde derpaa - thi det var, endnu i det sidste Øieblik, ikke blevet dem tydeligt hvad der fordredes.

»Men er det da ikke af absolut Vigtighed først at forstaae?« Nei, ethisk, er det det Vigtige, at Du gjør Det, der er saa uendelig let at forstaae at Du forstaaer det strax, men som Dit Kjød og Blod vil forhindre Dig i at gjøre.

NB19:13

#

Pharisæeren - og Tolderen.

I sin *Prædiken* derover gjør Luther rigtigt opmærksom paa, at Pharisæerens Skyld ogsaa var, at han, da han nu følte sig bedre end Tolderen, slet ikke tænkte paa at hjælpe ham til Frelse, men nøiedes med at føle sig bedre, og saaledes brugte Tolderen, om jeg saa tør sige, til^a at illustrere sin Dyd og Fromhed.

a ved Modsætningen

Mærkeligt ogsaa at *Evangeliet* lægger Tolderen den reent christelige Bøn i Munden, og saaledes jo egl. anbringer det Christelige før det Christelige. Derfor mener Luther ogsaa, i samme *Prædiken*, at man maa antage at Tolderen har hørt Xstds Forkyndelse. Saa

bliver Parabelen ikke udvisende Forskjelle indenfor
Jødedom men udvisende Forskjellen: Jødedom – Xstd.

NB19:14

#

Samtidigheden med Xstus – det at afdøe.

Lad os antage, at En sagde: Det, der driver mig til
Xstus og binder mig til ham, er ikke saa meget endda
Bevidstheden om Synd, som det er, hvad ogsaa
Petrus siger: til hvem skulle vi gaae; jeg antager, at
Forholdet til Gud, at Saligheden hisset er betinget ved
Xstus, derfor holder jeg mig til ham.

Vel. Men tænk nu Samtidigheden. Hvad udtrykker
Xstus? Xstus udtrykker Det at være afdød fra Verden,
levende i Armod, i Foragt, i Forfølgelse. Skal Du nu i
Samtidighedens Situation holde Dig til ham, saa maa
Du blive conform med hans Existents. Thi Xstus har
ikke foredraget en Lære om det at afdøe fra Verden,
men Han er selv existentielt det at afdøe fra Verden.

Er nu den evige Salighed Dig virkelig saa stort et
Gode, at det til den Priis er Dig det absolute Gode?
Det forstaaer sig egl. kun til den Priis kan et Gode
være det absolute Gode.

Hvor pædagogisk forsigtig er ikke Xstd? Den siger ikke
strax hele Vanskeligheden, hvad jo Xstus heller ikke
gjorde i Forhold til Disciplene. Den siger: vil Du vorde
evig salig? Svarer Du: ja, saa siger Xstd.: vel, saa slut
Dig til Xstus, slut Dig ganske nøie til ham – men han
udtrykker just det at være afdød fra Verden.

NB19:15

#

Min Opfattelse af Xstd.

Naar den saa sættes ind, saa vil der da blive opløftet
et uhyre Skrig, at det er en Overdrivelse, at jeg dog
nok virkelig vil afskaffe Xstd., eller skræmme Folk bort
fra den o: s: v: o: s: v:.

Hertil maa svares. Naar saaledes fra Generation til
Generation disse Tusinder og Millioner have faaet Lov
til upaataalt at slaae af og slaae af: ja saa maa
rigtignok Omsvinget tage sig ud som en frygtelig
Overdrivelse, især da det – just fordi Vildfarelsen i saa
lang Tid har været fortsat – maa tages om muligt i et
qualitativt Yderste, at ikke til syvende og sidst ogsaa

Omsvinget bliver conformt med Vildfarelsen.

Men saaledes ligger sandeligen Feilen ikke i
Omsvinget men i den tidligere Vildfarelse.

NB19:16

#

Min Mening

er, at det er aldeles i sin Orden, at en Lærer i Xstd.
lønnes af de Lærende; men derimod mener jeg ogsaa,
at det i al Evighed ikke gaaer an, at forandre Xstd., for
at gjøre Folk desto villigere til at lønne Læreren - i
hvad der saa egl. ikke er Xstd. Vil de hellere have Det,
vel, men saa lade man blot være at kalde det Xstd.

NB19:17

#

Min Kamps Forskjel fra tidligere.

Tidligere har det været om een ell. anden Lære man
har stridt, at den ene Part ikke vilde have den Lære
med o: D:^a

a Dette er Kampen mellem Orthodoxie og
Heterodoxie.

Min Kamp er langt inderligere om: Lærens Hvorledes.
Jeg siger at En kan antage hele Læren, men idet han
foredrager den, tilintetgjøre den. Her strides altsaa
ikke saaledes, at de Andre ikke ville have Xstd. men
de ville have den paa en forkeert Maade. De ville fE.
have hele Xstd - men i Kraft af Grunde: saa er det
ikke Xstd. De ville have hele Xstd. men i Kraft af
Speculation: saa er det ikke Xstd. De ville have hele
Xstd. men som en Lære: saa er det ikke Xstd.

Denne Kamp er langt inderligere, og bliver vanskelig
populair.

NB19:18

#

Middelalderen - Det Nye.

Deri laae det Forkeerte, ogsaa det Forfængelige i
Middelalderen: at løbe i et Kloster, hudflette sig selv -
og saa blive beundret derfor.

Nei, bliv staaende – men vidn for Sandhed og mod Usandhed, faae ikke travlt med allehaande jordiske og endelige Formaal, men arbeid for Sandheden og Guds Rige: og Du skal see, Du skal snart, msklig talt, blive ulykkelig i Verden, hudflettet enten paa den ene ell. paa den anden Maade –

[a] og saa vel at mærke, at det dog ene og alene ubetinget er Naade, at man frelses, aldeles lige saa fuldt som at det er Naade, at Den frelses, der først omvender sig paa sit Dødsleie.

Men naar man travlt udfylder sin Tid med allehaande endelig Stræben og saa i det Høieste sætter en Forsikkring til om i sit Inderste o: s: v:: ja, saa bliver man strax conform med Verdsligheden, colliderer ikke.

Xstd. maa, menneskelig talt, gjøre et Msk. ulykkeligt, dersom dette Msk. gjør Alvor af det med Xstd. Den retter øieblikkelig hele hans Sind og Stræben mod det Evige; derved bliver han ueensartet med hele Verdsligheden, maa collidere.

Og saa beskikkes man saadan udenviis til Præster i denne Lære, denne Lære, der, msklig talt, er som en Plage for det naturlige Msk. Det forstaaer sig, det naturlige Msk. eksisterer formodl. ikke mere – vi ere jo alle Xstne.

NB19:19

#

Det hele Xstlige er blevet Talemaade.

Hvor mangen Præst gives der vel, som tør vedgaae reent personligt, at han beder, han personligt, at han personligt henfører sit Liv til Gud, beder til Gud i den Anledning. Nei, han personligt indretter sit Liv som andre Mænd: efter Klogskab og Sandsynlighed, og i dybere Forstand falder det ham da aldrig ind, at Gud skulde gribe styrende ind i hans Liv o: s: v: – men om Søndagen præker han om, at den Xstne (in abstracto) han beder, den Bedende (in abstracto) han henfører Alt til Gud.

Det Hele er blevet Talemaader, som man finder det aldeles i sin Orden, at »Præsten« bevæger sig i om Søndagen (ligesom jo ogsaa Jurister og Læger have et eget Sprog) men som man da hverken vilde tillade Præsten eller Lægmanden personligt at gjøre Brug af om Mandagen – det var jo latterligt.

Tidens Forstandighed er formeentligen længst, længst voxet fra dette Barnlige – nu er det en Stil som bruges i Prædikeforedraget, ligesom Bedemands-Stil o: D:.

#

NB19:20

#

Dom over mig selv.

At jeg har været ødsel – Gud veed det, det erkjender jeg villigt og tilstaaer min Skyld.

Imidlertid kan jeg dog heller ikke dømme mig selv ganske efter som jeg nu forstaaer mig selv; thi saaledes forstod jeg mig ikke oprindeligt.

Hvad jeg her anfører, er ikke beregnet paa at forsvare mig for Gud ell. mig selv, men er blot historisk Oplysning.

Ubeskrivelig ulykkelig som jeg følte mig ved til alle mine indre Qvaler at faae den nye: at have gjort »hende« ulykkelig, var jeg som tabt for dette Liv – da vaagnede den enorme Productivitet, som jeg saa omfattede med en lige saa enorm Lidenskab.

Min Ødselhed har derfor et væsentligt Forhold til min Productivitet, hvilken jeg forstod som min eneste Mulighed, og paa den anden Side som en ubeskrivelig Naade af Gud at skaffe mit Liv en saadan Betydning. Saaledes blev Alt ødslet for at holde mig i productiv Stand. At det havde været Gud velbehageligere ell. sandere christeligt, hvis jeg lige Modsat tillige kunde have været sparsom: det forstaaer jeg nu; men hverken forstod jeg det den Gang, ei heller troer jeg, at dette tillige havde været mig muligt. Derimod er det vist, at jeg [har] forholdt mig til Gud, bedet til ham, hver Gang jeg maatte gribe til en kostbar Adspredelse, og at jeg ungdommeligt har forstaaet mig selv i, at det lod sig gjøre. Jeg bad Gud, at jeg ret maatte fornøie mig paa en saadan Tour, og jeg henvørte det til ham.

Saaledes gik Aarene hen. Bestandig forstod jeg tydeligere, hvor meget der forundtes mig i Henseende til at udrette – og jeg forstod mig saa i, at turde ødsle for at bevare mig i productiv Tilstand, fremskyndet desuden ved Tanken om, at jeg ikke levede længe.

Ved Siden deraf havde jeg saa den Hjælpe-Tanke, at jeg jo var kvalificeret til at blive Landsby-Præst, og at jeg paa mange Maader ønskede det.

I Aaret 1848 fik jeg det afgjørende Stød i Retning af Xstd. Skrifterne fra den Tid ligge endnu uudgivne. Det virkede (ogsaa ved en Misforstaaelse med Prof.Nielsen, som jeg imidlertid havde trukket til mig,

og som har været mig til en Ydmygelse, uden at han just veed det) saa stærkt paa mig, at jeg ønskede at flytte ud paa Landet og ganske udtrykke det Christeliges Ueensartethed.

Imidlertid forstod jeg det dog næsten i samme Øieblik som et Bedrag af min Phantasie, et Noget, der overgik mine Kræfter, og som jeg et maaskee langt Liv igjennem vilde fortryde.

Jeg blev staaende. Hiin første Misforstaaelse med Nielsen blev ogsaa endnu samme Dag beroliget, saa Tanken om et saa afgjørende Skridt neppe var i mig mere end een Dag.

Imidlertid begyndte jeg at blive opmærksom paa, at hiin sidste Productivitet var saa afgjørende, at den maaskee vilde stille mig ganske udenfor det Almene, og man muligt ogsaa vilde benytte den til ligefrem at negte mig Ansættelse.

Denne Collision maatte jeg nu see saare betænkelig an, just fordi jeg nu mere end nogensinde maatte tænke paa Udkommet, og da jeg engang var blevet ældre end 34 Aar (hvilket Aar jeg bestandigt har ventet skulde blive mit Døds-Aar), kunde det jo være muligt at jeg blev gammel.

Hvad jeg saaledes fordybet i mig selv, og ligesom udenfor Verden havde fattet om hvad Xstd. egl. er: det skulde nu min Forstand til at see efter, efter hvilken Maalestok jeg havde Kræfter til at sætte det ind. Ikke saaledes forstaaet, som om jeg vilde have Fordeel deraf; nei, det var ogsaa for Gud at jeg anstillede min Forstands Betragtninger, at jeg da ikke, muligt bedragen af Phantasie, endte med at sprænge mig selv og forvirre Alt ved at have villet for meget. At der ogsaa slog sig Hypochondrie til, negter jeg heller ikke.

Imidlertid havde jeg Nielsen ude, og ventede paa ham. Han holdt mig bestandigt Tiden hen, og sagde: at næste Gang saa skulde jeg see o: s: v:. Dog meente jeg at burde vente med at udgive Mit, for først at see, hvad der kunde regnes paa af ham.

Dette var en sørgelig Tid. Jeg følte vel, at han egl. kun sinkede mig, for ikke at sige bedrog mig (hvilket dog muligt er Uret, og blot en Følge af at bruge min Maalestok) – og imidlertid gik den kostbare Tid hen.

Saa havde jeg Sorger hjemme (Strube – jeg led ogsaa af Garverens Stank i den varme Tid) for at holde mig hen, maatte jeg bruge mange Penge til Kjørsler. Og medens der egl. Intet skete, gik Nielsen og smigrede mig i Privat Samtale, Noget som jeg hverken paa den ene ell. den anden Maade havde godt af.

Saa meente jeg ogsaa, at jeg først burde søge et Embede, inden jeg gav Noget ud – men her var jo

[a] Mine mange Tanker i denne Henseende findes i Journalerne fra den Tid, hvor det ogsaa har fundet sin Plads hvad der beskæftigede mig saa meget betræffende Udgivelsen i levende Live af Skrifterne angaaende mig selv: om det ikke var stridende mod Selvfornægtelse at tale om mig selv, da der er en heel Side jeg ikke saaledes kan drage frem, medens det saa fra den anden Side ogsaa syntes mig at kunne være Pligt baade mod Gud (for at henføre Alt til ham) og mod Medlevende, at jeg sagde Noget om mig selv.

igjen ganske egne Vanskeligheder, som hænge sammen med mit Livs indre Qval.

Dog troer jeg (og dette er min Trøst og Glæde) at Alt Dette tjener til at hjælpe mig til at afdøe fra Verden, at jeg maatte blive bedre skikket til ret religieust at tjene det Religieuse, og afdøe fra Digter-Utaalmodigheden og saa meget Andet.

NB19:21

#

Christendommens Trøst

..... O, men dersom Du virkelig er en af disse saaledes uendeligt Lidende, at menneskelig Deeltagelse og Medlidenhed kun veed at værge sig mod Dig, at udstøde Dig af Samfundet, kort er Du en af Dem, i Forholdet til hvilke msklig Deeltagelse forvandler sig til Grusomhed: ja, da er Xstd. Trøst. Trøst Dig – o priis Gud i Himlene – der var En, han opsøgte just saadanne Elendige, helbredte nogle af dem, men i ethvert Tilfælde kaldte dem alle til sig, ja forandrede sit eget Livs-Vilkaar ganske i Lighed med dem: o, Gud være lovet for Xstd.

Det vanskelige ved Xstd. er egl. at blive saa elendig, at man ret trænger til den – men er Du det, sandeligen saa er den ogsaa Trøst.

#

NB19:22

#

Synsbevidstheden binder til Xstus.

De forlode Alle Xstum, selv Apostelen fornegtede ham – kun Røveren paa Korset blev ham tro indtil det Sidste og i det sidste Øieblik; men ham bandt ogsaa Syndens Bevidsthed og Dødens Situation.

[a] Men hvilken Tro ogsaa! at troe, at Den, der lige Dom underlagt, forhaanet, bespottet, bespyttet, forbandet, naglet til et Kors: at troe, at hans Ord have Noget at betyde, at han skulde være Gud, som giver En Plads i Paradiis, at bevare denne Tro, da Dette kommer til, at denne Korsfæstede selv raaber: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig. (Dette har Tersteegen gjort opmærksom paa). O, der prækes saa meget om, at Xstd. er ligefrem Meddelelse. I Sandhed, at en Mand, under Alles Forhaanelser og Forbandelser, dømt som Forbryder, naglet til et Kors – naar han saa siger: troer paa mig, jeg er Gud – Gud i

NB19:23

#

Guds særlige Opdragelse.

Et Msk., der er Gjenstand for denne, gaaer det maaskee saaledes. Han er fra tidligste Tid bunden i en Lidelse, der er ham Pælen i Kjødet, sætter ham udenfor det Almene-Msklige. Denne forhindrer ham i at komme til at kunne nyde Livet – og tvinger ham ind i Guds-Forholdet som eneste Trøst og Salighed. Forgjeves om han vilde bede og besværges Gud, at denne Pæl maa tages fra ham. Naar saa langt om længe maaskee dette Msk. er saaledes afdød fra Verden, at Livets verdslige selviske Nydelse for ham gudeligt har tabt sit Værd, saa maaskee tages ogsaa Pælen bort.

Menneskene ere ofte underfundige nok mod Gud, de ville gjerne bede og bønfalde ham, og saa maaskee ogsaa takke ham – at de fik deres Villie.

Dette Forhold kan forresten ogsaa belyse det med Synds-Forladelsen. Det det kommer an paa er bestandigt til hvilken Art af Liv man vil tilbage efter at have modtaget Syndernes-Forladelse, hvilket integrum det er, hvortil den er en restitutio. Mangen lever væsentligen blot bestemt af Lyst til at nyde Livet. Imidlertid er der en Skyld, der trykker ham. Saa vil han saa gjerne bede og bønfalde om Synds-Forladelsen – for saa, naar han saaledes er blevet lettet, ret at nyde Livet. Men her holder Gud maaskee igjen. Det Msk. kan ikke ret finde Hvile i, at hans Synd virkelig er forladt ham. Tanken bliver ved at forfølge ham. Saa gaaer der maaskee Aar hen, i hvilke han afdør fra Verden – og saa, saa fornemmer han ogsaa, at han nu fuldkommen har Syndernes Forladelse.

NB19:24

#

Xsti Kjortel

Hos en opbyggelig Forfatter (Scriber) har jeg læst, at der er et Sagn, som fortæller, at Jfr. Maria havde strukket denne Kjortel til ham medens han var Barn, og at den saa var voxet med ham, efter som han voxede.

NB19:25

#

Christendommens Vanskelighed.

Det Vanskelige er sandeligen ikke, naar man absolut føler sin Elendighed saa at gribe Xstds Trøst, denne, om jeg saa tør sige, mageløse Overdrivelse, at Gud for min Skyld vil lade sig korsfæste, for at frelse mig og for at vise, hvorledes han elsker mig.

Nei, det Vanskelige er, at blive saaledes elendig, at ville vove at opdage denne sin Elendighed.

At blive helbredet ved Hjælp af Xstd. er ikke det Vanskelige, det Vanskelige er tilgavns at blive syg.

Er Du saaledes syg, saa falder Xstd. Dig mageløst let, som det falder den Hungrige mageløst let at tage for sig af Maden.^a Om saa hele Verden vilde lee Dig ud – hvad bryder den Hungrige sig derom i Sammenligning med at faae Noget at spise. Saaledes ogsaa med det Christelige. Forstyrrer Verden Dig saa er Du ikke absolut syg. Tænk Dig, at det var saa, at der var en Sulten, hvem Alle ville lee ud, hvis han spiste af den Mad, som stod for ham. Nu der vilde maaskee gaae endnu nogle Timer hen, hvor han vilde foretrække det at sulte for det at blive udleet. Men gjaldt det tilsidst Døden, saa valgte han dog vistnok at spise.

a især den Mad, for hvis Tilberedelse Himmel og Jord er sat i Bevægelse, at den ret maa være livsalig og velmagende – naar man i den Grad er udhungret.

#

NB19:26

#

Tersteegen (*Auswahl seiner Schriften v. Georg Rapp. Essen 1841.*) p. 370 citerer af Davids Psalme 77, 3: *meine Seele soll sich weigern sich trösten zu lassen*«. Nemlig i Modsætning til ene at trøstes af Gud.

Her vilde man da sige, at det jo er at friste Gud, ligesom hiint Ord i Hebræer-Brevet, hvor der tales om dem som »ikke vilde tage mod Trøst«, nemlig menneskelig, atter i Modsætning til det ene at trøstes af Gud.

NB19:27

#

Er Mskets Væsen, christelig forstaaet, en Eenhed ell. en Dobbeltthed?

Det tales der nu saa meget om; og Philosopherne veed naturligviis, at Msk.^S Væsen er Eenhed – og min Broder Peter foredrog det ogsaa i hiin lille Artikel paa Conventet; kort det er da vist, Noget man kan beraabe sig paa, som paa et Axiom at Msk^S Væsen er og skal være en Eenhed.

Sidst da jeg talte med Biskop Mynster, bragte han den samme Sag frem i Anledning af R Nielsen, om hvem han sagde, i Modsætning til Stilling der blot blev dadlet for Tonen, »Nielsen kan jeg slet ikke forstaae; han synes at ville gjøre et Msk. til et Dobbelt-Væsen«. Dertil svarede jeg: nu ja, om saa var, Deres Høiærværdighed, det er jo ogsaa Xstd^S Lære, Striden i ethvert Msk. mellem det naturlige Msk. og det nye Msk, hvilken Strid jo skal blive ved hele Livet igjennem.

Jeg udviklede derpaa min Opfattelse omtrent saaledes.

Kategorien for Forholdet mell. Msk. og det Msklige er: jo mere jeg tænker derover, jo bedre forstaaer jeg det. I Forholdet mellem Msk og Gud er Kategorien: jo mere jeg tænker over det Gudd. jo mindre forstaaer jeg det. To ueensartede Qvaliteter kunne aldrig ved den fortsatte Sig-Forholden til hinanden blive eensartede, derimod bliver Forskjellen, Qvalitets-Forskjellen, Ueensartetheden tydeligere. Al sand Religieusitet er derfor i en Forstand Tilbagegang, ∴ ikke ligefrem Fremgang. Som Barn mener jeg at være Gud nærmest; jo Ældre jeg bliver, jo mere opdager jeg, at vi ere uendelig forskellige, jo dybere føler jeg Afstanden – og in casu: jo mindre forstaaer jeg Gud, ∴ jo mere tydeligt bliver det mig, hvor uendelig ophøiet han er.

Altsaa: jo mere jeg udvikles i Retning af Tænkning og Forstand og Begriben, desto naturligere bliver det mig ogsaa, at jeg saa gjerne vilde begribe og begribe. Men see desto mindre begriber jeg det Gudd. (paa Grund af Forholdet mell. Qvaliteterne). Og hver Gang dette skeer, træder Xstd. ligesom til mig og siger: vil Du da nu opgive mig. Dertil svarer saa den Troende: o, nei vist ikke, jeg vil troe. Dette er Troens Potensation: jo mindre jeg kan begribe, naar jeg dog troer, desto intensivere Tro.

Men Xstheden er forfængelig den vil unddrage sig det Kors, den Ydmygelse simpelt og ligefremt at tilstaae, at man har sit Liv i hvad man ikke kan forstaae. Det er jo flaut for et voxent Msk, end sige i vor speculative Tid, end sige jo mere speculativ man selv er. Saa substituerer man det Dybe, og det Speculerende – for at undgaae Korset.

Og Xstheden er magelig, deraf denne Tendents til Eenhed. Man gjør hvad der er christelig Kategorie gjældende for hele dette Liv til et Transitorisk en Gjennemgang. Det begynder med at være ubegribelig men efterhaanden o: s: v: Det vil sige: man smugler

det naturlige Msk's Lyst til at begribe ind, og faaer saa Eenhed i sit Væsen – og Magelighed. Thi med denne Eenhed gaaer ogsaa Uroen og Stræben og Frygt og Bæven ud, der skal gjælde for hele Livet.

At Dobbeltigheden skal være i Msk.⁵ Væsen ligger forresten allerede i at Gud maa være en absolut Hersker. Tag et herskesygt Msk., der ret har Begreb om den Nydelse at herske. Mon han nøies med at herske ligefrem? Nei, for at nyde Herredømmets Lyst, sætter [han] en Dobbeltthed i det andet Msk: han forvandler sig selv til et Ubegribeligt, og just ved dette Frastød piner han Hengivelsens Tilbedelse ud af den Anden. Dette er i Forholdet mell. Msk. og Msk. Ugudelighed. Men Gud kan det ikke anderledes. Gud kan ikke være det høieste Superlativ af det Msklige; han er kvalitativ forskjellig. Deraf kommer i Første Ubegribeligheden, som stiger med Udviklingen af Mskets Forstand – og derved potenserer saa igjen Troen, der troer mod Forstand.

Endeligen skal der christelig være Eenhed i Kirken, det vil Gud for Overskuelsens Skyld. Det skal ikke være saa, at Præsten siger Eet og Professoren et Andet, nei, Professoren skal sige det Samme men intensivere. Naar Præsten eenfoldigt forkynder, at man ikke kan begribe Troen, skal Forholdet ikke være at dette er noget Fattigt Noget, at derimod Professoren begriber den, formodentlig for at indbildske og næsvise Hoveder, fripostige Aander skulle forsmaae Præsten og holde sig til Professoren. Nei, Forholdet skal være dette: vil I ikke nøies med Præsten, saa skal I ved at gaae til Professoren komme til det endnu Strengere; thi han kan begribe, at man ikke kan begribe Troen, Andet kan han ikke begribe, men det kan han begribe med en saadan gudfrygtig Magt, at han kan knæsætte alle opsætsige Aander, der vil begribe, der fornemt vil underhandle med Gud paa andet Vilkaar end paa Troens, der troer mod Forstand.

See dette gjør Livet anstrænget, det er sandt; men at det tillige er Xstd, er ogsaa sandt. At gjøre Mskets Væsen til en Eenhed i dette Liv er Tendents til Magelighed, selv om man udviser et Første, hvor Dobbeltigheden, Spliden var. Xstd har aldrig lært, at et Msk. i dette Liv blev saa fuldkommen, at han kunde hvile i en saadan Eenhed. Det er med dette som med Lidelse. Xstlig forstaaet er der ikke et Første, hvori der var Lidelse, og saa ophører dette allerede i dette Liv, og nu er det idel Salighed. Nei, christeligt, er Lidelse det bestandigt Medtilhørende i dette Liv; gaaer Lidelsen ganske ud, saa er dette ikke Fuldkommenhed, men Affald fra det Christelige, svarende til den Art Tryghed, som findes hos det reent verdslige Msk, kun at den, hvor den tillige er Affaldet, er endnu fordærveligere.

NB19:28

#

Blot Redelighed.

Det er min Overbeviisning (og anderledes har jeg aldrig forstaaet Xstd.) at saa streng den er, saa mild er den ogsaa.

Det er ikke Enhver givet, og fordres heller ikke saaledes ubetinget af Enhver, at han i strengeste Forstand skal leve i Armod og Fornedrelse. Men han skal være redelig, han skal tilstaae oprigtigt, at Sligt er ham for høit, og saa barnligt glæde sig ved mildere Vilkaar, da dog til syvende og sidst Naaden er eens for Alle.

Men man skal ikke vende Forholdet om, blive indbildsk, og sige: at tage Verdslighed med er det Fuldkomnere.

Saa lidet som jeg mener, at jeg selv er istand dertil, lige saa lidet har jeg ogsaa seet eet eneste Msk, om hvem jeg kunde troe, at han var istand til at leve som Asket i strengere Forstand. O, alene det, at den største Ubetydelighed bliver i et saadant Liv af uendelig Vigtighed, at Alt, Alt, selv det Mindste bliver at bringe i Forhold til det Spørgsmaal om min evige Salighed: o, det er til at tabe Forstanden over.

Vel muligt at mungen Asket var en aandelig Opblæst; men det tilkommer ikke mig at dømme, da jeg maa tilstaae, at hans Første kan jeg ingenlunde gjøre.

O, men i den Grad har Verdsligheden seiret, at man bruger Bestemmelsen »Asketen« som et Raffinement til at smigre sig selv i sin kjødelige Livs-Nydelse, følende sig, christelig, bedre end Asketen.

Lad saa Landets 1000 Geistlige, forsikkre: at det at leve som Asket det er ikke det Høieste, samt at dersom det fordredes, saa vare de villige nok: jeg tilstaaer, at hvad enten nu Asketen er det Høieste ell. ikke det Høieste, saa ligger han et heelt Stadium høiere end hvor jeg har mit Liv, og forresten har jeg dog vel heller ikke Ret til udendvidere at paadutte enhver Asket aandelig Hovmod, hvorimod han just har denne uhyre Fare mere, at føle hvor nær denne Fristelse ligger ham, Noget der alene vilde være mig nok til ikke at turde begynde paa Sligt, selv om jeg ellers – hvad ingenlunde er Tilfældet – meente at være saa uafhængig af Kjød og Blod, at jeg turde begynde paa Sligt. Og dernæst, saa tilstaaer jeg at hvis jeg sagde: dersom det fordredes, saa er jeg strax færdig og villig nok, jeg tilstaaer, at hvis jeg sagde det var det Løgn i min Hals.

Saa lidet som mit eget Liv ligner en Askets, lige saa lidet har jeg i fjerneste Maade forpligtet noget andet Msk. til et saadant Liv, ell. dømt noget eneste Msk, at han ikke gjorde det – jeg som kun saa smaat efter mine Kræfter [har] søgt en lille Smule at forpligte mig

selv, og i ethvert Tilfælde til at gjøre Indrømmelse om mig selv, og fra Første af erindret om, at jeg er uden Myndighed. Jeg har intet Forslag i Forhold til det Bestaaende, ikke eet eneste. Jeg mener, at det for den Sags Skyld kan bestaae som det bestaaer, blot hver især vilde for Gud gjøre en Indrømmelse og tvinge sig til at huske den.

Men dette har i mine Tanker demoraliseret Xstheden især Protestantismen: at en med Verdsligheden indtil Punkt og Prikke aldeles conform Geistlighed, istedetfor at tilstaae, at det christeligt, er Indulgents, har vendt Forholdet om, gjort dette Verdslige til noget, christeligt, langt Høiere og Sandere end den virkelige Forsagelse, det virkeligt at leve i Armod og Fornedrelse. Dette har Verden gennemskuet, og derfor er Geistligheden uden Indflydelse.

Og deri er jeg ganske enig med Verden. Det er mig utaaleligt dette evindelige Vrøvl og denne Forsikkring at dersom og dersom saa skulde de gjerne opgive Alt, leve ugifte i Armod o: s: v: o: s: v:.. Med mig hænger det idetmindste ikke saaledes sammen, det tilstaaer jeg, jeg har ikke Kræfter ell. Høimod til Sligt. Det siger jeg ligefrem, og saa forresten anpriser jeg Xstd. efter al den Evne mig er forundt.

Og dog har jeg holdt ud som Forfatter at forkynde Xstd. for egen Regning; men jeg har haft Formue. Blandt Geistlige er det, som bekjendt, ikke Skik at gjøre Noget gratis. Skikken er: man søger først (- ja det er dog vel egl. ikke først at søge Guds-Rige) et Levebrød - og saa forsikrer man, at dersom o: s: v:.. Mod det Første har jeg ikke det Mindste at indvende, jeg finder det aldeles i sin Orden (aldeles i samme Forstand som jeg har hjulpet mig med at have lidt Formue) at en Mand sikkrer sig et Levebrød. Men det Næste mener jeg Ingen har Lov til at sige uden at han gjør det. Ellers bliver det saa let et Blærierie, der svækker Indtrykket af Xstd. Det er slet ikke farligt at vi faae at vide, at en Geistlig er som vi Andre, et Msk, ingen Heros, det Farlige er at han paa en saa nem Maade sikkrer sig en Ansættelse i virkelig Nummer a la suite blandt Heroer og er tillige Heros - dersom det forlanges. Man kan være Eet og maaskee tillige Lieutenant i Krigs-Reserven - dersom Landet skulde faae Krig. Men at leve Livet hen og være slet og ret Msk, maaskee næsten Spidsborger - og tillige være Heros dersom: det gaaer ikke an. Det er meningsløst at ville tillige være det Høieste; thi maatte man sige til en Saadan: falder det Dig saa let, saa skulde Du virkelig gjøre Alvor deraf.

[a] Man kan, værende det og det Høiere, forsikre, at man, dersom det fordredes, tillige er villig til at være det og det Lavere; deri er der Mening, thi det, at man er det Høiere afgiver netop Garantien for, at man sagtens kan være det Lavere. Men naar man er det Lavere, saa at forsikre, at man, dersom det fordredes, tillige er villig til at være det Høiere, det er Nonsens, thi det at være det Lavere er ingen Garantie, og det Andet saaledes just det, quod erat demonstrandum.

NB19:29

#

Forholdenes Uret mod mig.

Menneskelig talt rigtigt og klart har jeg forstaaet min Opgave og hvad jeg formaaede. Der er et Overveiende af en Digter i mig, men forresten har jeg fremstillet og belyst det Christelige. Jeg har aldrig tilladt mig at bruge Myndighed.

Havde nu de Samtidige med blot nogenlunde Sandhedskjerlighed taget imod mig, saa havde Alt været i sin Orden, Alt blevet saa mildt og fredeligt som muligt.

I dets Sted er der fra Ende til anden blevet begaaet et Forræderie imod mig, hvorved man har forceret eller villet forcere mig ud over min Grændse. Uproportioneret begavet i Forhold til saa smaa Forhold var jeg oprindelig. Den Behandling jeg har lidt har end mere udviklet mig, saa jeg blot bliver mere og mere uproportioneret.

Som Asaph i Forhold til jordisk Gods beder, at Gud hverken vil give ham Rigdom eller Armod men til Maade, saaledes er jeg næsten bragt dertil, at jeg i mismodige Øieblikke kunde fristes til at sige: giv mig, o Gud, da ikke de altfor overordentlige Evner, naar jeg skal leve i smaa Forhold – dette kunde jeg fristes til at sige i Veemod, om jeg end paa den anden Side erkjender med dyb Taknemlighed, at jeg aldrig noksom kan takke Gud for hvad der er gjort for mig saa uendelig langt mere end jeg kunde eller turde have ventet.

Forresten har da ogsaa den hele Nielsenske Diversion mod Martensen været mig ubehagelig, fordi den saa let bidrager til igjen at gjøre mig end mere uproportioneret.

#

NB19:30

#

Den virkelige Forsagelse – det Vigtige.

Christeligt forstaaet er det Vigtigere, at jeg fornægter mig selv i een eller anden Henseende, forsager een

eller anden Nydelse end at jeg, indulgerende denne, frembringer det fuldend[te]ste Mesterværk af sand Tænkning, Kunst o: D:, eller at jeg udretter det meest Forbausende, om dette ogsaa er gavnligt.

See dette er den egl. Xstd. Men saa høit har jeg ikke mit Liv. Jeg har barnligt glædet mig ved mangel, mangen Nydelse, og saa har det atter glædet mig, naar jeg ved Hjælp af den fik Kræfter igjen til at præstere Noget, hvorom jeg kunde forstaae at det var sandt og rigtigt, hvorfor jeg saa har takket Gud.

O, men denne uendelige Ædruhed som er den strenge christelige, den er mig for ophøiet, jeg kan kun berømme og lovprise den. Denne Ædruhed! Thi jeg og mine Lige vi ere dog alle mere eller mindre berusede i Phantasie, og danne uvilkaarligt Gud noget i Lighed dermed. Istedetfor at han, den ene Salige, med salig Ædruhed, om jeg saa tør sige, seer ene og alene paa det Ethiske, og alt dette om Præstationen, om det at udrette o: s: v: betyder ham slet Intet, rører ham slet ikke.

Hvor mangt et Msk. er der vel, der roligt kunde fastholde dette, saa det overbeviste ham til at handle derefter: hvis han fE ved at leve overflødigt virkelig var istand til at præstere et Mesterværk i den Grad, at det fra Slægt til Slægt overbeviste Tusinder om det Sande, og hvis han, dersom han ikke fik Lov at leve i Overflod, ikke var istand dertil – hvor Mangen var der vel, der var saa ædru, at han forstod, at det Sidste var det Vigtige, at det var vigtigere, at han levede tarveligt og lod alle Mesterværker fare. Og saaledes er det dog for Gud. Men paa den anden Side for mig, og vel for de fleste Mske er det saaledes, at det er som skulde jeg omkomme, naar jeg alene skulde aande i denne det Ethiskes rene Æther.

Mere siger jeg ikke; jeg gjør bestandigt blot opmærksom, og bestemmer mig selv uendelig lavere. Naar man saa blot ikke vil forcere mig ud til at være det Fuldkomne hvad jeg slet ikke er.

Jeg kan i stille Tanke fastholde denne det Ethiskes uendelige Ædruhed; men handlende i mit eget Liv kan jeg ikke saaledes tvinge mig selv. Jeg bliver saa angst og bange der for som for det rædsomste Pedanterie, der umenneskeligt vilde qvæle mig, ja det er mig som var det Gud imod, at jeg vilde indbilde mig at forsøge mig saa høit. Men prise det gjør jeg alligevel. Og sandt er det, at jeg, i Forstaaelse med Gud som jeg altid stræber at være, kan være rolig og barnlig glad ved at bære mig ad som jeg bærer mig ad. Jeg kan ganske barnligt (og det falder mig saa naturligt) sige til Gud, som jeg vilde sige til min Fader: nu maa jeg have lidt Fri at jeg kan more mig – og saa morer jeg mig. Stundom kan det saa til andre Tider falde mig ind, at da hiin Ædruhed er det Ethiske, saa er den jo min Pligt, og altsaa skal jeg kunne være saaledes. Jeg gjør saa stundom et anstrenget Forsøg – men jeg bringes næsten til Fortvivelse, og maa saa tye tilbage til mit Lavere. Kun fastholder jeg

bestandigt, at det Andet er det Høiere, og jeg bestemmer mit Liv i Forhold dertil, ved at gjøre Indrømmelse mig selv betræffende.

NB19:31

#

Min Bekymring med Hensyn til Udgivelsen af den Productivitet, som ligger færdig.

Uagtet jeg veed, at der med en næsten overdreven Forsigtighed bestandigt er svinget i Retning af en Inderligheds-Bevægelse og aldrig Svinget gjort i Retning af pietistisk eller asketisk Opvækkelse, der vil udvortes realisere det: saa frygter jeg dog bestandigt for, at en saadan Meddelelse skulde for mig indeholde nogen Forpligtelse til strax existentielt at udtrykke det, hvilket er over mine Kræfter, og heller ikke min Mening, der er, at det skal bruges for at gjøre Trangen til Naaden intensivere, hvorimod jeg, selv om jeg var mere aandelig end jeg er, har en ubeskrivelig Angest for at vove mig saa langt ud ell. saa høit op.

Men saa længe jeg fører det Liv, jeg nu fører, kunde det dog saa let misforstaaes, som meente jeg, at realisere Sligt.

Derfor er det, at jeg har meent, at jeg først burde sikkre mig en Embedsstilling eller noget Lignende, for at udtrykke, at jeg ikke gjør mig bedre end Andre.

Men dette har igjen sine ganske særegne Vanskeligheder, og derfor er Tiden gaaet hen, og jeg har lidt ubeskriveligt.

#

NB19:32

#

Min Grændse.

1) Der er i mig et overveiende Digterisk, som jeg ikke er aandelig nok til at kunne dræbe, ei heller engang (just fordi dette Digteriske er der) ret kan forstaae, at det skulde være Guds Villie med mig, ei heller er jeg aandelig nok til at leve som en Asket.

2) Saa veed jeg derimod efter en ualmindelig Maalestok Beskeed om, hvad Xstd. er, veed at fremstille det, har Evner i den Henseende som ere sjeldne.

3) Saa bruger jeg disse Gaver til at fremstille det under Guds Bistand, vinder Mskene derfor, at de dog faae Indtryk, blive opmærksomme.

4) Saa er der Eet endnu jeg troer at der vil forundes mig Kraft til, at indskærpe et stadigt Memento: just da, naar jeg har faaet Folk til at gaae ind derpaa, saa, mildt og venligt men sandhedskjerligt at minde dem om, at Grunden hvorfor de nu gaae ind derpaa, just er, at jeg ikke er efter stor Maalestok den sande Religieuse, men noget af en Digter, der har brugt mildere altsaa dog i høieste Forstand mindre sande Midler, hvorimod just den sande Religieuse vilde blive ilde lidt og forfulgt, fordi han brugte de absolut sande Midler, ethisk realiserede Alt, istedetfor at indrømme sig selv og Andre dog et noget digterisk Forhold dertil.

[a] var i Sandhed Alvor,

#

NB19:33

#

En Betænkelighed.

Der døbes saa og saa mange Børn hvert Aar, confirmeres saa mange, blive saa mange theol. Candidater; der er 1000 Præster; der er theologiske Professorer, Biskopper, Provster, der er Klokkere, Gravere, Undergravere: alt er i sin Rigtighed - blot saa ogsaa Xstd. er til.

NB19:34

#

Christendommens Absolutthed.

See, det alene er et Beviis for Xstds Guddommelighed, ganske anderledes end det af de 18 Aarhundreder.

Et Msk. kommer til Xstus og vil være Discipel, kun forlanger han, at Xstus vil vente de Par Dage medens han begraver sin afdøde Fader, saa vil han forlade Alt

og følge ham. Xstus svarer: lad de Døde begrave deres Døde og kom Du og følg mig. Gud i Himlene, see det er et Beviis for, at man har den absolute Forestilling om at Ens Sag er den absolute, efter den Maalestok at fordre Brud med Alt. Sandeligen saaledes har aldrig noget Msk. talt. Sandt nok, jo bedre Ens Sag er, jo strengere er han ogsaa i at vælge Discipel – men, næst efter det absolute Brud, kan der da tænkes et smukkere end dette: blot at betinge sig et Par Dage for at begrave en afdød Fader! Aldrig har nogensinde noget Msk. saaledes haft en Sag, at det kunde være faldet ham ind at afvise en saadan Discipel, hvem jo lige tværtimod just Pieteten mod den afdøde Fader, som han udviste, maatte anbefale. Men kun Xstus havde den absolute Sag.

Og hvilken Ophøiethed, som atter kun kan være Guddommens: roligt hvilende i Forestillingen om sin Sags Absolutthed, at afvise en saadan Discipel. Aldrig har noget Msk., der har haft en Sag, i at have en Sag haft denne absolute Uafhængighed af at behøve et andet Msk.: det er igjen det Guddommeliges Absolutthed.

Dog det forstaaer sig, med den Sag, Xstus havde, har det igjen et eget Sammenhæng. Det var ikke som ellers en Sag, der behøvede Understøttelse for om muligt at seire. Nei, hans Sag var det just at passe paa, at han ikke kom til at seire seire kunde han sagtens. Saa er der jo rigtignok en Grund til at være streng, man kunde jo ellers faae Disciple, der hjalp En til at seire. Og Xsti Sag var: at have Alt i Orden at han kunde blive slaget ihjel.

Forunderlige Sag! Dog atter her er Udtrykket for det Absolute, som er det Guddommelige; i den Forstand har aldrig noget Msk. haft en Sag. Mangt et Msk. har tabt en Sag; men aldrig har noget Msk. haft en Sag, hvis Bestemmelse var, at den skulde tabes, saa Arbeidet væsentligen var i den Retning. Det er atter det Overmenneskelige, der aldeles ueensartet med al Mskligt, blot forholder sig til sig selv, ikke kommer til Verden for nu at faae sin Skjebne afgjort, men evig afgjort med sig selv, om hvad man vil, kommer til Verden – for at blive ihjelslaget.

NB19:35

#

Det menneskelige Hjertes Sviig.

O, hvor underfundigt er dog dette et Msks Hjerte, mit som vel ogsaa Andres.

En Taler træder frem, og – saaledes ere vi vante til at der tales, og jeg taler jo ogsaa saaledes – beder: Herre Jesus Xstus drag mig ganske til Dig.

Gud i Himlene! At Den, der et heelt Liv igjennem vilde lide al Sjele-Qval, og tilsidst den forsmædelige Død for at frelse ethvert Msk: at der fra hans Side skulde være Noget i Veien for, at han vilde med største Glæde drage mig ganske til sig – det var jo at beskyldte ham for en næsten vanvittig Art Selvmodsigelse.

Men saa taler jeg jo bagvendt? O, ja vist, og just deri ligger Svigen. Det er mig, der har en Forestilling om at det at afdøe fra Verden, er saa smerteligt, at jeg krymper mig. Istedetfor nu anklagende at sige: Herre Jesus Xstus, o tilgiv mig, at jeg endnu er saa langt tilbage – istedetderfor snakker jeg bagvendt, og lader som var jeg da villig nok, men Vanskeligheden [er] en anden, formodentligen den, at Xstus i sin salige Ophøiethed ikke har Tid ell. Leilighed til at hjælpe mig.

»Riv mig fra Alt, hvad mig holder tilbage« Men Du min Herre og Gud, hvad er det da, der holder mig tilbage? Det er jo just mig selv; dersom jeg ikke underfundigt spillede under Dækket og holdt sammen med Det, der holder mig tilbage: saa var det eo ipso givet, at Xstus drog mig ganske til sig; thi han bestiller ikke Andet end at ville drage hvert Msk. til sig.

Altsaa snakker jeg igjen bagvendt. Istedetfor anklagende at dømme mig selv og bede om Tilgivelse, at jeg er saa langt tilbage, at jeg lader saa Meget holde mig tilbage, lader jeg som var jeg villig nok, men der er noget Andet, der holder tilbage. Min Bøn bliver saaledes næsten en Bebreidelse i Forhold til Xstus; thi, sandeligen, er det i Sandhed saa, at jeg ubetinget er villig, men at der er noget Andet, som aldeles mod min Villie holder mig tilbage, saa viser Xstus sig jo ikke at ville være Frelseren.

O, men saaledes er det svigefulde menneskelige Hjerte: det Ønskende er egl. Maximum, vi komme til; og saa naar dette Ønskende udtrykkes rigtigt brændende, saa mener vi, at vi ere overordentlig fremmelige.

NB19:36

#

Nielsen – og jeg.

Forskjellen er som naar en Sag betjenes gudeligt eller dog i Idealitetens Interesse, og naar den betjenes verdsligt, med jordisk Utaalmodighed. Og da det var min Sag leed jeg meget under at see dette an, da jeg følte mig forpligtet til at haabe.

Som man verdsligt vilde mene at det at tjene en Sag saaledes, at man Ingenting blev, at det ikke er Alvor (medens det just ideelt er Alvor) saaledes ogsaa med

det at tjene en Sag saaledes at man ene arbejder for at udfolde Ideen og ikke bryder sig om at gjøre Angreb paa Nogen, fuld forvisset om sin Sags Rigtighed. Det verdsligere Sind vil mene, at det ikke er ret Alvor, at Alvoren er strax at angribe Andre, hvilket, ideelt, netop ikke er Alvoren (og allermindst da, naar der tillige er personlig Animositet med i Spillet), da det er Beviis for Mangel paa Tro baade paa Ideen og Gud. Der driver ingen Sag over som i Sandhed er Ideens; dens Tid kommer.

Vil jeg nu gaae ind paa det Nielsenske, saa maa jeg dog sige, at selv om det directe Angreb havde været rigtigt, saa burde det have været ganske anderledes energisk og resolveret. Hans Optræden bærer ikke Præget af en Charakter, der hviler i en Tro paa Sagens Rigtighed, men snarere af En, der føler sig for.

Dog det Hele har vendt sig saaledes, at N. dog vel vil blive udviklet.

NB19:37

#

Martensen.

[a] Martensen

M. havde haft den Mulighed, disputerende e concessis med N. og Stilling at benytte Pseudonymerne mod dem, uden derfor at gjøre Pseudonymerne synderlig Indrømmelser, men blot visende, at der var Mislighed i deres Forhold til Pseudonymerne.

Det gjorde han ikke i sine *dogmatiske Oplysninger*. Han foretrak at spille fornem mod Pseudonymerne. Det var taabeligt af ham. Thi Pseudonymerne have en stor Forestilling for sig i Folks Inderste, men Misundelsen vil ikke at det maa siges. Dog lad blot En, der gjør Fordring paa at være Anseet, tale despecterligt om dem, saa faaer Misundelsen Lyst til at være redelig.

NB19:38

#

Christendommens nuværende Forkyndelse i Christenhed

gjør omtrent det samme Indtryk som naar man fE herude paa Glacien læser paa et malet Bræt, hvilket just er anbragt der hvor en meget besøgt Stie over Glacien begynder, altsaa naar man der læser: paa Glacien maa Ingen gaae; Enhver, som bliver antruffet kan vente at blive arresteret.

NB19:39

#

R. Nielsens Brøde. (hans store Bog).

Dog vistnok med en Forestilling om efter hvilken Maalestok jeg har lidt; med en Forestilling om hvilken overordentlig Betydning Sagen som jeg har den Ære at tjene, havde: saa saadan udendvidere^a at ville tage sig alt det^b til Indtægt, ignorere mig og forsøge at sætte Sagen ind for egen Regning – og det efter at jeg og altsaa medens at jeg et heelt Aar havde personligt manuduceret ham!

Hvor stor denne Skyld var, beroer paa hvad Forestilling han har haft. For mig var det det smerteligste Indtryk i Retning af Veemod som jeg har faaet. Et saadant Forræderie lige i Hjertet og saa at det er den Mand, der træder op og holder Dom over »Middelmaadighed«.^c

Dog med min Forestilling om, at for Gud er Alt muligt; med saadanne Idealer for Øie, som altid have foresvævet mig – og da jeg engang havde taget ham ind i mit Guds-Forhold: forstod jeg det som min Opgave at forholde mig rolig.

NB19:40

#

En Mislighed ved netop den dygtigere Forkyndelse af Xstd.

Næsten Enhver af de fremragende Personligheder i Kirken vare ogsaa gjerne i det Tilfælde tidligere at have været i strengere Forstand Syndere. Just dette har bidraget til at give dem Indtrykket af Xstd., de behøvede i strengere Forstand Xstd.

Men dette have de nu fortiet, og derimod urgeret Begrebet af den almindelige menneskelige Syndighed.

De Forhold som Xstd udviste, da Xstus selv forkyndte

a , noget nær med Fortielse af sin Kilde

b literairt Præsterede

c medens han selv senere ofte nok har tilstaaet mig, at han oprindeligt forstod, at den afgjørende Fare for ham, Faren af prima Qvalitet, ingenlunde var den at angribe Scharling, Engelstof, Martensen o: s: v: (thi hertil havde han netop Lyst, fordi han følte sin Overlegenhed og mit Standpunkts Seierrighed) men den at slippe mig forbi, og derfor søgte han om muligt at sikkre sig ved personlig Tilnærmelse til mig, skjøndt han da rigtignok aldrig har faaet noget directe Tilsagn af mig eller hvad der kunde ligne Sligt. Men see hele denne hans Taktik er saa jo igjen Middelmaadighed, der unddrager sig den afgjørende Fare, vælger den Fare, som egl. ingen er – og saa leger Helt, der dømmes »Middelmaadigheden.«

den, de maa jo dog være de normale. Men den Gang var det faktisk Toldere og Syndere (altsaa hvad vi kalde i strengere Forstand Syndere) der holdt sig nær til Xstus.

NB19:41

#

Den Kategorie: Xstusen Ven, vi har i Himlene, er sentimental.

Til sin Fred og Hvile og Salighed behøver et Msk. en Gud i Himlene, hvem han – o uudsigelige Salighed! – tør kalde sin Fader, betragtede sig som Barnet. – Saa behøver han en Frelser og Forsoner, at han trods sin Synd tør troe at Gud vil være hans Fader. – Saa behøver han en Hellig-Aand, der styrker ham i Stræben og vidner med hans Aand.

Men en Ven! Saadan slet og ret en Ven! Er da den Christne blevet saa gammel, at han ikke mere er Barn, og altsaa Gud formodl. ikke mere Fader? Ja saa er det paa den høie Tid at see sig om en Ven. Men er han Barn – et Barn pleier ikke at have hvad man saadan kalder Venner.

Dette med en Ven i Himlene er en Sentimentalitet, der aldeles har forqvaklet Xstd. Ja Synderes Ven kan man kalde Xstus, thi det er det Samme som Frelser og Forsoner. Men det saadan slet og ret at kalde Xstus en Ven i Himlen, det er at afskaffe Gud Fader og gøre Xstus til noget reent Forkeert.

Naar vi ere blevne saa gamle, at vi indbilde os, selv at maatte være vort Forsyn, saa maae vi til at see os om en Ven, en Ven, der egl. ikke kan hjælpe os, men deeltage med os. Og saaledes har man tilsidst gjort Xstus til en Ven, en Ven »til hvis Bryst jeg kan helde mit trætte Hoved« (som der staaer i en Prædiken af Mynster).

#

NB19:42

#

Forunderligt.

Jehova aabenbares for Salomo i en Drøm og tillader ham at begjere Noget af ham (1 Kong. 3.) Salomo begjere Viisdom. Og dette behager Gud saa vel, at han siger, fordi Du ikke begjerede Rigdom, ikke et langt Liv, ikke Seier over Dine Fjender, men Viisdom saa skal Du ogsaa faae Viisdom som Ingen har haft den. Forunderligt; thi i en vis Forstand maa man jo sige, at Salomos Valg viste, at han havde Viisdommen.

NB19:43

#

Det er fortræffeligt af Tersteegen (i en *Prædiken om Erscheinungsfeste p. 131 i Rapps Udvalg af hans Skrifter*): de Skriftkloge vidste at sige, hvor Messias maatte være født – men de bleve ganske rolige i Jerusalem, gik ikke med for at søge ham.

Ak saaledes kan man vide hele Xstd. men den bevæger En ikke. Denne Magt der bevægede Himmel og Jord – den bevæger En slet ikke.

I det Hele er Tersteegen uforlignelig. Hos ham finder jeg sand og ædel Fromhed og eenfoldig Viisdom.

Ak, og hvilken Forskjel: de hellige 3 Konger havde kun et Rygte at holde sig til – men det bevægede dem til at reise den lange Vei. De Skriftkloge vidste ganske anderledes Beskeed, sad og studerede i Skriften som Professorer – men det bevægede dem ikke. Hvor var der saa meest Sandhed enten i de tre Konger, der løbe efter et Rygte, eller i de Skriftlærde, der bleve siddende med al deres Viden.

Saaledes har Tersteegen ikke benyttet dette Forhold, han benytter det – og ypperligt – som Anfægtelse det maa have været for Kongerne, at de Skriftlærde, som sagde dem Beskeed, selv bleve rolige i Jerusalem »saa ere vi vel narrede har Kongerne maattet tænke«; thi det er jo ogsaa en betænkelig Selvmodsigelse, at de Skriftlærde virkelig skulde vide det, og dog blive rolige. Det er lige saa betænkeligt som naar En veed Beskeed om Xstd – og hans eget Liv udtrykker det Modsatte, man fristes til at antage at han vil gjøre Nar af En – med mindre man vil antage, at han blot gjør Nar af sig selv.

NB19:44

#

Potensationen i det at være Christen.

Det man i vor Tid kalder Humanitet er ikke hvad man maa kalde slet og ret Humanitet, men er en forflygtiget Form af det Christelige.

[a] Forresten seer jeg dog nu ved at læse et tidligere Sted i samme Prædiken at dog ogsaa Tersteegen har været opmærksom paa hvad jeg nærmest vilde fremdrage.

Oprindeligt var da Forholdet dette: med Udgangspunktet »den almindelige menneskelige Bevidsthed« at antage det Christelige. Nu er Forholdet: fra et Første, der allerede er det forflygtigede Christelige at blive Xsten.

Ergo er det at blive Christen potenseret.

Her sees igjen hvad jeg har udviklet i »den bevæbnede Neutralitet«, at Forholdet bliver at lægge en heel Reflexion inderligere, ligesom da den Forandring skete, at man istedetfor σοφοι fik φιλοσοφοι, just fordi Opgaven var blevet saa uhyre meget større.

NB19:45

#

Tersteegen siger etsteds: fra Kjerligheds-Maaltidet reiser Jesus sig og gaaer ud til – Gethsemane. Saaledes er det altid: Gethsemane ligger den høieste Salighed nærmest.

NB19:46

#

Naar Forholdet er: et Andet gjør mig ulykkelig og lidende – og nu er Christendommen Trøst: dette er ikke det strenge Forhold. Nei, naar det er Xstd. selv, der gjør Dig ulykkelig, menneskelig talt, at Du har indladt Dig med den – og at den saa alligevel skal være Trøsten: saa er Forholdet paa sit Høieste.

#

NB19:47

#

En mildere Maade at komme ind i Xstd. paa.

Forvisningen om et evigt Liv, den knytter sig til Xstus.

Dersom da nu Det om et evigt Liv bliver et Menneske absolut vigtigt, saa slutter han sig da til Xstd.

Endnu er der imidlertid ingen væsentlig Omforandring foregaaet med dette Msk. Han lever saadan hen i sine egne Kategorier, kun at han ved sit Forhold til det Evige er bundet til Xstus.

Men nu vil han da selv blive opmærksom paa, at vil han saaledes have med Xstus at gjøre saa maa han heelt have med ham, han vil bestandig dilemmatisk blive drevet ind i den egl. Efterfølgelse.

Saa vil vel ogsaa Lidelsernes guddommelige Ophøiethed lidt efter lidt røre og bevæge, lokke for ham.

Imidlertid bliver det dog altid et Spørgsmaal, om et saadant Forhold til Xstd. kan staae sin Prøve naar det i strengeste Forstand Afgjørende indtræder, naar det viser sig, at Religionen ikke strax i sit Første er Trøst, men snarere at den i sit Første styrter mig i Lidelser og Gjenvordigheder.

NB19:48

#

En Stridendes Suk.

»O, min Gud, min Gud; dette er over mine Kræfter; selv i Forhold til det meest Ubetydelige er det mig som trykkede Du med hele Din Vægt paa mig; og saaledes bestandigt, blot det mindste jeg rører mig, strax er det som var det en uhyre Skyld en himmelraabende Synd, der maatte have de rædsomste Følger, og jeg segner under Vægten af Dig. Nei, jeg har ikke mere Kræfter til at bære Dig.«
Svar: lad Dig dog sige; Du feiler jo som den Mand, der troede han var blevet blind, da han havde lukket det brændende Lys inde – eller er det da Dig, der skal bære Gud, jeg troede det var Gud, der i uendelig Kjerlighed vil bære Dig, og bære Dig lige saa let, ja lige saa let som han rigtignok er tung, hvis Du skulde bære ham.

NB19:49

#

Min Operation i Forhold til det Christelige.

Den er at fornagle de christelige Bestemmelser saaledes, at ingen Tvivl ingen Reflexion skal kunne faae fat i dem. Det er som naar En lukker en Dør og kaster Nøglen bort: saaledes ere de christelige Bestemmelser gjorte utilgængelige for Reflexionen. Kun Valget bliver tilbage: vil Du troe ell. vil Du ikke troe, men Reflexions-Sluddren kan ikke faae fat deri.

#

NB19:50

#

I Almindelighed begynder et Msk. med først at see hvor langt han nogenlunde tør indlade sig med Xstd. Naar han saa finder hvad der saadan da ikke fordrer altfor meget af ham, saa kalder han Det Xstd, og forkynder nu Xstd.

Mig har først og fremmest det Idealitetens Spørgsmaal beskæftiget: hvad er Xstd. Om jeg selv maaskee skulde segne derunder, det har ikke beskæftiget mig.

Denne rene Idealitets Interesse er det Mere jeg har; og deraf kommer det, at det har været mig saa naturligt og nødvendigt at bruge Pseudonymer.

NB19:51

#

O, ogsaa Luther

sætter dog ikke Tankerne sammen, men taler paa eet Sted begejstret ud af Eet, og glemmer saa, at han paa et andet Sted siger noget Andet, saa det er vanskeligt at handle efter slig Anviisning.

I Evangeliet om den blodsottige Qvinde taler han lige i Slutning[en] om, at om det saa var det Største af Alt, naar et Msk. har Tro paa at det vil skee saa skeer det. Det, siger han, seer man man af Evangeliets to Mirakler.

Men see paa andre Steder forklarer Luther, at det at vente Mirakler er at friste Gud.

NB19:52

#

Den blodsottige Qvinde.

Det Ord: blot jeg rører ved Sømmen af hans Kjortel er jeg hjulpen. Det Ord kan da ikke strax benyttes som et Beviis for en saa overordentlig Tro, der end ikke forlanger at tale med Xstus. Man maa jo erindre, at den blodsottige Qvinde, efter Moselov var ureen, saa hun altsaa helst ønskede, at det Hele skal gaae

ubemærket af. Man kunde da ogsaa forstaae Ordet saaledes: hun har ikke haft Mod til at træde frem, men hun har troet, at Xstus var Den, der kunde hjælpe hende, og er han det, har hun saa tænkt, saa kan han vel ogsaa gjøre det blot jeg rører ved hans Kjortel.

Hendes Ord bliver da ikke at betragte som et Udtryk for en potenseret Tro i Sammenligning med Dem, som aabenbart henvendte sig til Xstus, men hun bliver en Type paa Dem, der have Troen, men af visse Grunde ønske at nærme sig Xstus saa skjult som muligt. Undseelsen er det der holder hende tilbage.

Hvad Xsti Forhold angaaer, da er det maaskee ogsaa at opfatte paa en noget anden Maade end sædvanligt gjøres. Han vil ikke tillade denne hemmelighedsfulde Communication med ham. Han drager hende derfor frem. Dette forstaaes da som noget Dømmende. Men maaskee er det just af Medlidenhed, guddommelig Medlidenhed, for at vise hende, at han ikke er bange for, at en blodsottig Qvinde rører ved ham og gjør ham ureen. Et blot Msk. i Xsti Sted vilde, selv om han kunde gjøre Miraklet og havde gjort det, være med Qvinden interesseret i, at hun blev skjult; det var for meget at forlange af ham, at han ovenikjøbet skulde udsætte sig selv for Folks Domme.

NB19:53

#

»Den tabte Penning« - »Det fortabte Faar« - »Den forlorne Søn.«

3 christelige Taler.

1) Den tabte Penning. Her kan ikke være Tale om Fortabelse, en Penning kan blot tabes ikke fortabes. Fremdeles en Penning har selv slet ingen Skyld i at den tabes; tabes den er det Ihændehaberens Skyld eller Dens Skyld, som skulde passe paa den. Endeligen en Penning kan heller slet Intet selv gjøre til Hjælp for at blive fundet igjen. Forsaavidt kunde man sige, at det intet Under er, at Eieren bliver saa glad ved at finde den; thi da det er hans egen Skyld at han har tabt den, saa er det paa ingen Maade paa Penningens Vegne han glæder sig, men aldeles paa egne Vegne, ogsaa saaledes, at Skylden, Uordenen, ved hvilken han tabte den, nu er gjort god igjen.

2) Det fortabte Faar. Hvorledes det gik til, derom tales der ikke, dets Fortabelse har ingen saadan Historie. Historien begynder med, at det er det fortabte Faar. Dog er det aabenbart, at et Faar ligesom selv kan

[a] Derfor har hun heller ikke det Grandiose i sin Fremtræden som »Synderinden«, der aabenbart gaar ind til Xstus ved Gjestebudet.

have Skyld i sin Fortabelse, ved at forlade Hyrden, om Hyrden maaskee ogsaa har Skyld, at han ikke passede paa. Til at bevirke sin Fortabelse kan altsaa Faaret gjøre Noget selv. Til sin Frelse kan det Intet gjøre. Hyrden maa gaae ud og søge det. Endeligen finder han det, og saa elendigt, at han maa bære det hjem. Stor er Hyrdens Glæde; men ganske reent paa Faarets Vegne er den dog maaskee ikke, forsaavidt muligt Hyrden har Noget at bebreide sig med Hensyn til ikke at have passet ret paa Faaret.

3) Den forlorne Søn. Her begynder det med en Historie, hvorledes det gik til at han blev forloren; og han er ganske og alene selv Skyld deri. Dernæst maa han dog selv gjøre Noget til Hjælp for at frelses: vende hjem til Faderen og omvende sig. Endeligen er Faderens Glæde reent paa Sønnens Vegne. Faderen har Intet at bebreide sig, han har gjort Alt for Sønnen, og Sønnen er i den Alder, at Faderen end ikke kunde forsvare at behandle ham som Barn men maa lade ham selv forsøge sig i Livet.

Der er derfor Gradation fra Qvindens Glæde, der tænder Lyset, feier Huset, finder Penningen og sammenkalder Naboer og Veninder til Hyrdens Glæde, der gaaer ud og søger det fortabte Faar og finder det, til Faderens Glæde over at gjenvinde den forlorne Søn.

Saaledes er der Glæde i Himlen over een Synder, der omvender sig. Saaledes: thi som En eier alle disse mange mange Skillinger og veed nøiagtigt, hvor mange han har, og savner strax den tabte: saaledes eier Gud alle os Mennesker. Og som Hyrden vogter sine Faar, kjender dem alle, og opdager strax, naar eet er blevet borte: saaledes er Gud som en Hyrde i Forhold til alle os Millioner Msker. Og som en Fader elsker sit Barn, saaledes elsker Gud hvert Msk., veed nøiagtigt, hvor mange Børn han har, og savner strax det forlorne Barn. O, naar En eier Millioner Millioner Penninge (som Gud eier Msker) saa fristes man maaskee til at tænke, at Forholdet her maa være anderledes end med Qvinden, der kun eiede ti Penge og altsaa sagtens maatte blive opmærksom, naar hun tabte een. Eller naar En eier Millioner Millioner Faar (som Gud eier Mennesker) saa fristes man maaskee til at antage, at Forholdet maa være anderledes end Hyrdens, der da ikke har saa mange Faar, og derfor sagtens maa savne det ene. Men naar det er Børn! Var dette tænkeligt, at en Fader kunde have saa mange Børn, at han ikke vidste, hvor mange han havde, og ikke strax savnede det forlorne! Det var vel muligt, at en Mand kunde eie saa mange Penge, at han tilsidst ikke selv vidste, hvad han eiede og blev ligegyldig derved, medens han dog alligevel maa siges at eie Pengene. Men dersom en Fader havde saa mange Børn at han blev ligegyldig derved og selv ikke vidste, hvor mange han havde: saa er han heller ikke Fader.

#

NB19:54

#

Den forlorne Søn – den Eenbaarne Søn.

I hiint Evangelium har den forlorne Søn en ældre Broder; men han vil Intet gjøre for at frelse den Forlorne.

Men Xstd. selv er jo κατεξοχην Evangeliet. Og i dette Evangelium har den forlorne Søn (Mske-Slægten) en ældre Broder (den eenbaarne Søn) og han gjør Alt, sætter Livet til for at frelse den Forlorne, fra Begyndelsen af i Enighed derom med Faderen.

NB19:55

#

Mynster – Jeg.

Jeg læser i det N. T. at det at forkynde Xstd. er Veien til at blive udleet, forfulgt, ihjelslaget. Mit Liv udtrykker idetmindste, at det at forkynde Xstd. er Veien til at blive til Ingenting. M. udtrykker, at det er Veien til at gjøre den meest glimrende Carriere, Veien til at føre det nydelsesrigeste Liv. I Sandhed jeg maatte være et besynderligt Msk, om jeg ikke kunde forstaae, at Alle flye mig og følge M.

Jeg læser i det N. T., at det at forkynde Xstd. fører et Msk. dertil, at han, hvis der intet evigt Liv er, er den Elendigste af alle. Mit Liv er vel snart saaledes, at Enhver vil forstaae, at hvis der intet evigt Liv er, var jeg rigtignok narret, jeg, for hvem Verden har aabnet sig som sjældent for Nogen, men jeg har refuseret. M. udtrykker, at enten der nu er en Evighed ell. ikke, narret er han ikke, han har nydt dette Liv tilgavns.

Det bliver M^s Sag at forsvare Sit.

Thi lad os slaae en Streeg over det med frivillig Armod og Ringhed: dersom jeg er født Millionair, født Greve, antager Xstd. at jeg forblivende deri, dog meget godt kan være Xsten. Men at blive Millionair ved at forkynde Xstd., at blive Greve, Excellence ved at forkynde Xstd: hvor er det Skriftsted, som taler derom!

NB19:56

#

Bedraget.

Ja naar Cato Uticensis havde ladet være at myrde sig selv, fordi det var større ikke at gjøre det: deri er Mening. Men at enhver Spekhøker, der ikke afliver sig, at han strax er større end Cato: det er Nonsens.

Saaledes med det Christelige i vor Tid i Forhold til Asketen og Kloster-Candidaten.

NB19:57

#

Luther.

Da Luther sagde: frivillig Armod, eenlig Stand, at tilbringe den meste Deel af Dagen med Bøn og Paakaldelse, Faste o: D: Alt Sligt kommer det ikke an paa, det er Troen (hvorved da vel maa erindres, at Troen jo ogsaa kunde forenes med det Klosterlige og var vel ogsaa oprindelig forenet dermed, og Udartelsen ikke saa meget var Klosterlivet som Fortjenstligheden man bildte sig ind det havde) da var det vistnok ogsaa Sandhed i Luther. Han var desuden, for en Forsigtigheds Skyld, tillige den Mand, der havde viist at han kunde, og kunde hvert Øieblik gjøre det Første.

O, men Luther var ikke Dialektiker, han saa ikke, hvilken uhyre Fare der var forbunden med at sætte et Andet ind som det Høieste, et Andet, der forholder sig til og forudsætter et Første, for hvilket der slet ingen Control haves. Han forstod ikke, at han havde afgivet Correctivet, med yderste Forsigtighed burde dreie Hanen om, at man ikke gik udendvidere hen og gjorde ham til Paradigma.

Just dette skete. Det varede ikke længe, saa forstod Verdsligheden: ih, bevares det var dog ret en Mand for os, den Luther! Ved Hjælp af hans Theorie faae vi Lov til at beholde hele Verdsligheden, at indrette os saa verdsligt at det er en Lyst og saa sige vi tillige »at give Alt til de Fattige, leve i Kloster det er ikke det Høieste det har Luther sagt«, det havde end ikke en af vore egne meest Fiffige havt Mod nok til at udtænke. Og det er sandt; thi der hører stort Mod, stor Tro og Frimodighed for^a at vove Sligt – og derimod fordres der kun en ganske almindelig Slyngel for at tage det forfængeligt.

a gudeligt

Stakkels Luther! Tænk hvorledes nu enhver Karl beraaber sig paa Dig, hvorledes alle disse Levebrøds-Gaster, »Mænd Fædre Fuglekonger« Medlemmer af Venskabelige o: s: v: og tillige Geistlige hvorledes de beraabe sig paa Dig.

Jeg for mit Vedkommende har blandt Alle, jeg har kjendt, ikke fundet en Eneste, om hvem jeg turde troe, at han duede til frivillig at opgive Alt for at leve i en Klostercelle, saalidet som jeg tør paastaae det om mig selv. Og det er virkelig tungt, naar man er blevet 37 Aar gl., mange Aar theol. Candidat, længst allerede bekjendt Forfatter, saa at opdage, at man ikke er istand til at gjøre, hvad man, ved Hjælp af Opdragelsen, i det 16 Aar vidste man var langt ude over.^b

b Hvad Under saa, at Luther meget hurtigt fik saa stort Medhold? Verdsligheden forstod strax, at her var Aflad. At det var Sandhed i Luther, det kom ikke dem ved, de forstode strax, hvorledes dette ved en lille Usandhed kunde benyttes paa det Profitableste. Man opfandt Forsikringen, man forsikkrede, at man i sit Inderste var villig til at give Alt til de Fattige o: s: v:, men da det ikke var det Høieste, saa gjorde man det ikke, beholdt hver en Skilling og grinte i Skjæget af vor Herre, det N. T., Luther, især af Luther, dette Guds udvalgte Redskab, der saa ypperligt havde hjulpet Mskene til at gjøre Nar af Gud. Mærkeligt nok derfor ogsaa, at Luther selv maatte opleve, at det, efterat Evangeliet var indsat i sin Ret, og alt Det om frivillig Armod o: s: v: var afskaffet, at han nu neppe kunde faae lidt Penge til Præster og Skolelærere. Formodentlig har man svaret: at give sit Gods til Fattige ell. Kirker, det er ikke det Høieste, det siger Luther – derfor gjøre vi det ikke; var det det Høieste, saa skulle vi nok gjøre det. Saaledes klager L. foruden andre Steder i Prædiken over *Evangeliet paa 26de Søndag efter Trinitatis* over, at det var meget bedre før end nu, da dog Evangeliet er blevet draget frem for Dagens Lys. Overhovedet har Luther hugget for stærkt til. Han skulde have gjort Alt for at faae Forestillingen om Fortjenstlighed bort fra saadanne Gjerninger, og saa forresten ladet dem staae, dernæst betragtet sit Ægteskab som en Opvækkelses-Akt. Men nu gik han forvidt, Resultatet blev: at det at gifte sig, og ikke at give Noget til de Fattige, blev anseet for det store Fremskridt i Religieusitet. Ogsaa i *Tishreden* (udgivne af Benjamin Lindner, Salfeld 1745) (i en Artikel med Overskrift »von einem Fürsten, der in seinem letzten Ende Geld auf Wucher ausliehe«, den findes 2^{den} Deel p. 229) siger Luther: also ist es jetzt (nemlig siden Evangeliet er kommet for Dagen) leider dahin kommen, daß man sagt: oh, gute werck, meine frömmigkeit macht mich nicht selig, darum wil ich geitzen, wuchern, und thun, was mir gefällt und wohl thut etc.« –

NB19:58

#

Luther – Mynster.

Tænk M. samtidig med L. Lad der nu siges om M. alt hvad Udmærket der kan siges med Sandhed og lidt til; men dersom Nogen vil negte, at hvad jeg nu siger om M. er Sandhed, saa vil jeg sige han er en Løgner: M. er en klog, forsigtig Mand, der Intet, Intet gyser for i den Grad som for Scandale, i Forhold til hvilken han har en Idiosynkrasie som En kan have det i Forhold til at man skærper en Saug o: D:.

Og hvad er nu det Christelige! Det Christelige er fra først til sidst Scandale, det Guddommeliges Scandale (σκανδαλον). Hver Gang En i eminent Grad vover at reise Scandalen, da er der Glæde i Himlen, thi kun det Guddommeliges udvalgte Redskab formaaer eminent at reise Scandalen.

Og hvilken er Luthers Storhed? Hans Skrifter vilde maaskee glemmes, selv hans Optræden mod Paven (skjøndt her var sandelig Scandale nok) vil maaskee svinde: men paa Høiden af Middelalderiske Begreber at vove at gifte sig, selv Munk, og med en Nonne! O, udvalgte Guds Redskab! Dig forbeholdtes det ved denne Handling i Xstenheden at reise den største Scandale der nogensinde er reist. Først kommer Christendommens Indtræden i Verden, da Xstus forkyndte den og Apostlene: det var selve det Guddommeliges Scandale. Men dernæst og i Christenhed bærer Luther Prisen for at have reist den største Scandale.

Og nu Mynster med sin – christelige – Angest for end den mindste Smule Scandale! Og han begejstrer sig selv og Andre ved Hjælp af Luther.

Det er Altsammen Forfængelighed siger Prædikeren.

NB19:59

#

Quantum satis af det Xstlige for det blot Msklige.

Man perfectionerer sig i, at kunne sandt og træffende fremsætte det Rigtige, det Gode, skildre Afveiene. Det synes man kan der fordres af et Msk; det er i ethvert Tilfælde Dannelse.

Men i det daglige Liv selv at ville begynde paa at udføre det: det vilde jo være flaut, næsten affecteret, man vilde jo noget nær blive smaalig, nøieregnende, derved generende sig selv og generende for Andre. Desuden, tænker man, det kan ikke hjælpe at begynde paa Sligt. Begynder Du derpaa, saa er det Christelige noget farligt Noget, der tager hele Haanden, naar Du giver den lille Finger – og saa maa Du dog bryde af; og da er det flaut at have begyndt. Altsaa principiis obsta. Det er det passende Quantum satis at Du veed smagfuldt og skjøndt og træffende at fremstille og skildre, at Du er Psycholog nok til at vise Mskenes Afveie – men saa heller ikke mere.

#

NB19:60

#

I Prædiken over *Evangeliet paa 26de Søndag* efter Trinitatis vil Luther udendvidere bevise, at der i Mth: 25, 31 o: s: v: ikke kan være Tale om Hedningers Barmhjertigheds-Gjerninger, fordi der staaer, at de ere viste mod Xstne, »og en Hedning vilde da neppe vise Barmhjertighed mod en Xsten«. Dette er en noget forkeert og overilet Slutning. I et endnu bittere Forhold end det mellem Hedning og Xsten, i Forholdet mell. Jøde og Samaritan, viste jo dog Samaritanen Barmhjertighed mod Jøden.

#

NB19:61

#

Til Gud.

Hvis det end var saa, at saa længe jeg kunde forstaae, hvorledes Du var god imod mig, da var jeg dog ogsaa, msklig talt, taknemlig for hver Din Velgjerning: o, dette er dog egl. ikke et Forhold mell. Dig, o Gud, og et Msk, at han skal kunne forstaae at Du er god. Hjælp Du mig, at takke Dig ogsaa da, naar jeg ikke forstaaer, at Du er god, men næsten barnagtig vil forstaae, at det er som var Du nu mindre kjerlig. Afskyelige Tanke, hvormed jeg kunde gjøre mig selv for evigt ulykkelig.

Saa ofte er det mig dog, som var mit Forhold til Dig liig det til en Examinator: jeg maa bruge min Forstand, min Kraft, og saa beroede det paa, om jeg nu greb det Rette; greb jeg feil, saa sagde Du blot: ja, der greb Du feil, der gjorde Du det Forkeerte – det er Din egen Skyld. O, min Gud, er dette et Forhold mellem Gud og Msk! Nei, Gud være lovet, saa fornemt staae vi ikke lige over for hinanden, Du og Jeg. O, nei, selv naar jeg greb feil, da var dog Din Styrelse med, Din Styrelse, der tillod at det skete, og strax kjerligt optog det i Din faderlige Hensigt med mig, kjerligt raadende over

disse Millioner Muligheder, at selv dette Feilgreb i Sandhed blev mig tjenligt.

Du lod Alt lykkes for mig; da kom der en Tid, hvor det var mig, som lod Du Alt mislykkes for mig. Saa forstod jeg det saaledes, at nu var det forbi, nu vilde Du ikke mere have med mig at gjøre i den Forstand. Saa meente jeg da, at for mig blev dog een Salighed tilbage, uafbrudt at takke Dig for det ubeskrivelige Gode Du havde gjort mod mig saa uendelig meget mere end jeg havde ventet kunde eller turde have ventet. – O, dette mit smaalige Hjerter, der dog med alt tænker saa smaaligt om Dig. Nei, Din Mening var, at jeg skulde gjøre et Fremskridt, at jeg af Det ubeskrivelige Gode, Du har gjort mod mig saaledes, at jeg kunde forstaae det, skulde lære den Salighed at prise og takke Dig, naar jeg ikke kan forstaae Andet, end at Alt er uheldigt for mig.

NB19:62

#

Den Religieuses Tale.

Der var en Tid, o Gud, da overøste Du mig med gode Gaver, og for en Velgjerning tænkte jeg paa Dig: dette var saligt. Da forandrede Alt, det var som mislykkedes Alt; og hver Gang saa der kom et nyt Uheld, saa tænkte jeg paa Dig, paa at Du er Kjerlighed: det var dog endnu saligere. Thi ikke er det med Din Kjerlighed som med et Mskes, at af hvad han gjør mod mig, maa det bevises at han elsker Dig. O, nei, Din Kjerlighed er over al Beviis: hvad Du saa end gjør ved mig – det er uendelig Kjerlighed.

NB19:63

#

Det Christelige – det Msklige.

Blot et Msk. lader sig mærke med, at han troer, at Gud virkelig hjælper ham, saa er han strax ikke godt lidt af Mskene. De have deres Glæde af at skade ham o: s: v:

[a] Og naar er det dog meest Sandhed i mig, at jeg fornemmer, at Du uendeligt er Kjerlighed? dog vel ikke naar jeg hjælpes ved Beviset, o, nei, naar jeg fornemmer det uden Beviis, naar det ikke er en Læresætning, hvilken altid behøver Beviis, men er blevet mig Grundsætningen, hvilken aldrig behøver Beviis. O, men naar min Sjel bliver træt, da vil Du ikke lade Beviset udeblive.

for, som det hedder, at see, om Gud vil hjælpe ham. Siden han er saa fornem, hedder det, at leve i et saadant Forhold til Gud, saa have vi da ikke fælles Sag med ham.

Gud i Himlen, og hver Søndag prædiker »Præsten« om, at ethvert Msk. skal leve saaledes, troe paa Guds Bistand – og vi ere Alle Xstne.

NB19:64

#

Scandalen.

Handel blot saaledes engang, at Din Handling udtrykker, at Du ene frygter Gud, og slet ikke frygter Msker: saa reiser Du ogsaa strax til en vis Grad Scandalen.

Det som undgaaer Scandalen, er kun hvad der i Msk-Frygt og Msk-Hensyn er aldeles conformt med Verdslighed.

NB19:65

#

Martensen *dogmatiske Oplysninger*.

[a] Martensen *dogmatiske Oplysninger*.

Han antyder selv et Sted, at Pseudonymernes Betydning vel nærmest er i Retning af at vække det personlige Liv – og saa skal han dog tidligere despecterligt sige: alle disse Talemaader om lykkelige og ulykkelige Elskere, Troens Risiko o: s: v:.. Men Herre Gud er det Første indrømmet, hvor kan da en Forfatter, som vil vække det personlige Liv, faae andre ell. bedre Kategorier.

Men M. kan ikke huske fra Næsen til Munden i hvad han selv siger.

NB19:66

#

Til Gud

Dybt i min Sjæl lagde Du saligt Forvisningen om, at Du er Kjerlighed. Saa behandlede Du mig faderligt som et

a indpræntede mig det Samme anden Gang
b og at det var en Straf derfor at det skete mig

Barn^a, og beviste og beviste mig, at Du var Kjerlighed. Saa taug Du et Øieblik, Du vilde, at jeg nu skulde forsøge mig lidt uden Beviis, om jeg kunde gjøre det Samme uden Beviis. Da forvirredes Alt for mig, jeg blev saa angest og bange, ogsaa saaledes, at jeg meente dette var mig uendelig for høit, og jeg var bange at jeg var gaaet forvidt, var blevet for nærgaaende, havde holdt for længe ud med Dig^b. Blot een Bekymring, sagde jeg, maa Du fritage mig for, at det ikke er min egen Skyld. Jeg utaknemlige Slyngel, ligesom det da var min tidligere Godhed der var Skyld i, at Du hidtil havde beviist mig Din Kjerlighed. Een Bekymring, sagde jeg, maa Du skaane mig for, at det skulde være mine mange Feilgreb, der har gjort Dig træt af mig: jeg utaknemlige Slyngel, som var det da paa Grund af Viisdom og Fortjenester Du tidligere havde elsket mig. O, daarlige forfængelige Hjerter, som dog vil tillyve sig noget i Forhold til det Forbigangne, ikke blot have fornummet Saligheden af, at Gud er Kjerlighed, og at han beviser En det, men at man dog saadan saa smaat skulde have været værdig dertil, om end kun i Sammenligning med sin nu værende Uværdighed. O, nei, nei Gud være lovet, at det aldrig har været paa Grund af min Værdighed at Gud har elsket mig. Just dette giver Frimodighed, ellers maatte jo et Msk. i samme Øieblik døe af Angest for, at han i næste Øieblik ikke mere var værdig.

#

NB19:67

#

Humor.

Dersom det ikke i en anden Forstand var Vanvid vilde det være et Exempel paa Humor, dersom et Msk vilde sige til Gud: skjøndt strengt opdraget i Xstd., er jeg dog, som Du veed, født i det 19de Aarhundrede, og har derfor ogsaa min Deel af den almindelige Overtro paa Forstand o: s: v: . Det Humoristiske vilde ligge i dette »som Du veed«.

NB19:68

#

Det er skjønt sagt af Tersteegen etsteds i en *Jule-Prædiken*: (p. 108 i Rapps Udvalg) Ja, Seelen, raümet eure Herzen aus von euren Sünden, von der Welt, und von allen ihren Eitelkeiten; denn Christus vil kommen und in uns geboren werden. O, daß es nicht auch heiße: Er fand keinen Raum in der Herberge!«

#

NB19:69

#

Jøderne

Det er ogsaa mærkeligt, hvad Helveg bemærker i *Fortalen til Oversættelsen af Esra Bog (i Kalkars Bibel)* at medens andre Folk jo ældre de bleve, desto mere fjernede sig fra deres Fædres Tro, saa er det omvendt med Jøderne: medens de i yngre Dage løbe efter Afguderne, saa bliver den Religion, hvilken de i Ynglings-Alderen vragede, Alderdommens Trøst. Men da skete de[*t*] igjen at de saa eensidigt fixerede sig i det Gamle, at just derfor Xstd. ret maatte blive dem til Anstød. Det Gamle slutter sig saaledes af, at det maa støde sin Udvikling fra sig.

[a] der næsten blev dem en Spot,

#

NB19:70

#

Xstd^s Forkyndelse – Dag-Presse.

Den nu brugelige Xstds Forkyndelse er Nonsens.

Men skal Xstd. virkelig forkyndes, vil det ogsaa vise sig, at Dag-Pressen er Det, der, om muligt, vil gjøre den umulig.

Aldrig har der været nogen Magt, der er Xstd. saa diametral imod som Dag-Pressen.

Dag-Pressen bestiller ikke Andet end Dag ud og Dag ind at foregøgle Mskene denne Løgnens Grundsætning, at Mængde er det Afgjørende. Og Xstd. hviler i den Tanke, at Sandheden er den Enkelte.

[a] høieste

NB19:71

#

Atter en Underfundighed.

Naar da En i at tjene det Religieuse gaaer blot en lille Smule ud over den reent verdslige Trafik, at det blot er en Næringsvei og Vei til allehaande jordiske Fordele: saa raabes der strax »Sligt kan kun fordres af en Apostel, at forsøge Sligt er at ville gjøre sig til en Apostel.« Aha, paa den Maade vinder man i to Retninger, ikke blot finder man en brillant Undskyldning, at man lader Sligt være, nei det er priisværdigt, det er jo Ydmyghed, men tillige finder man en Anklage mod Den, der realiserer Sligt, det er jo formasteligt at gjøre sig saaledes til en Apostel.

Ja Verden er fiffig. Men lad os dog see lidt nærmere til. Jeg veed da ikke, at det paa nogen Maade skulde være Gud ubehageligt, at et Msk. for at tjene Sandheden er villig til at bringe Offere, bringer dem, lider derfor, ja om det saa var blev ihjelslagen. Men det veed jeg vel, at Gud ikke finder Behag i, at et Msk. gaaer hen og selv vil gjøre sig til Apostel.

See her stikker Knuden. Det Apostoliske er ingenlunde det at lide, men den guddommelige Myndighed. Alle Sandhedsvidnerne have jo ogsaa lidt lidt indtil Døden, uden at det er faldet dem ind at gjøre sig til Apostle.

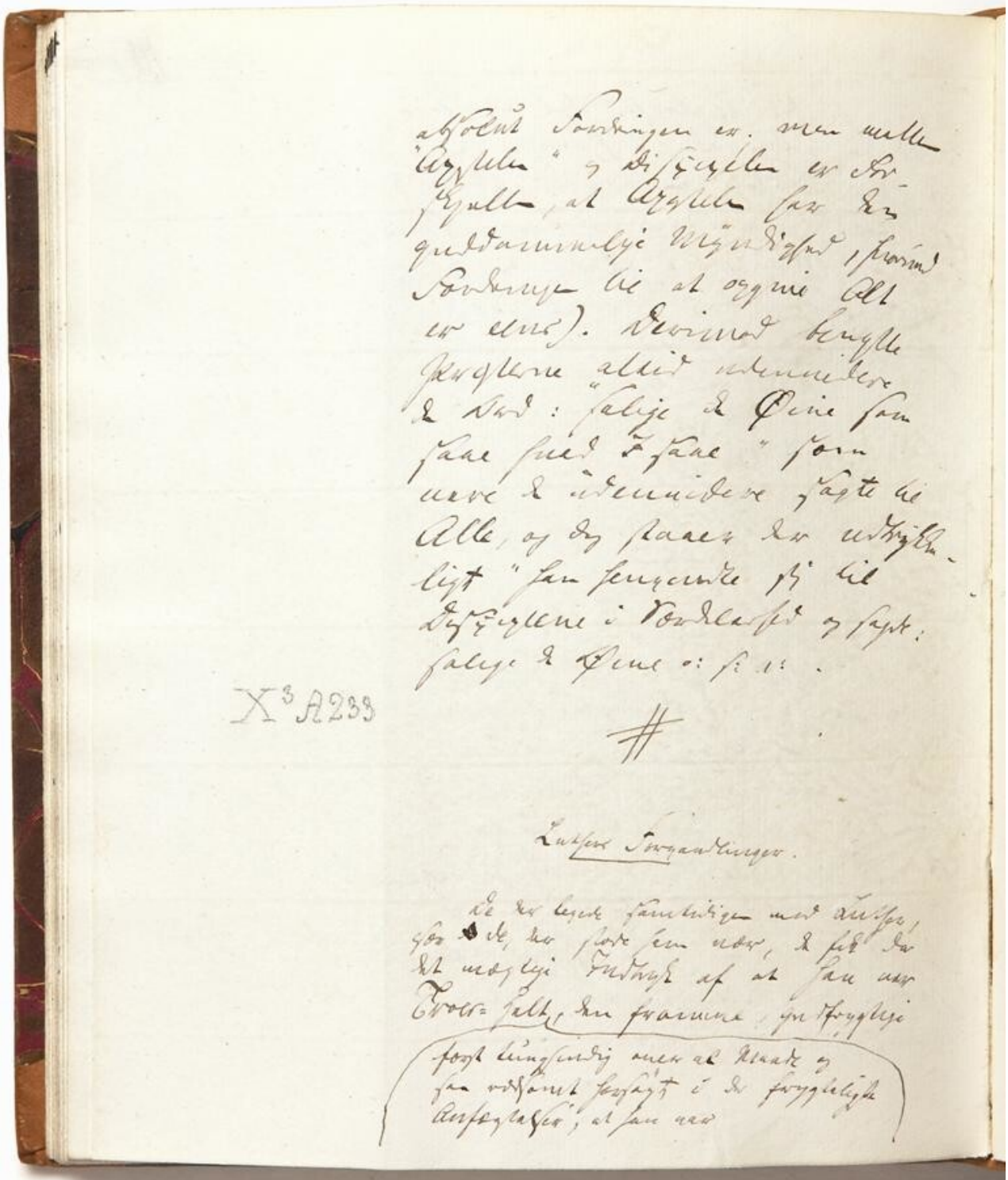
Men Fiffigheden er strax at vippe Sagen saa høit op, at man bliver fri for at gjøre det, vinder Ære og Anseelse for Ydmyghed ved ikke at gjøre det, og finder Leilighed til Anklage mod den, som uden i fjerneste Maade at gjøre Fordring paa Myndighed end sige gudd. Myndighed, bringer Offrene, saa han ovenikjøbet faaer den Byrde mere, at dømmes strengt, fordi han bringer Offere.

NB19:72

#

Præste-Benyttelse af Bibelen.

Hvor ofte har jeg hørt Præsterne oplyse, at de Fordringer, som findes i Bjergprædikenen, det var til Apostlene alene det var ikke til os (hvorved dog maa erindres, at der staaer »han henvendte sig til Disciplene« og han havde jo 70 Disciple, og vi see ogsaa i de Exempler, hvor En kommer til ham, og vil være Discipel, hvor

12. Journalen NB19, s. [110]. I begyndelsen af optegnelsen NB19:73 har SK foretaget en tilføjelse under teksten i hovedspalten

absolut Fordringen er; men mellem »Apostelen« og Discipelen er Forskjellen, at Apostelen har den guddommelige Myndighed, hvorimod Fordringen til at opgive Alt er eens). Derimod benytte Præsterne altid udendvidere de Ord: »salige de Øine som saae hvad I saae« som vare de udendvidere sagte til Alle, og dog staaer der udtrykkeligt »han henvendte sig til Disciplene i Særdeleshed og sagde: salige de Øine o: s: v:.

NB19:73

#

Luthers Forvandlinger.

De der levede samtidig med Luther, især De, der stode ham nær, de fik da det mægtige Indtryk af at han var Troes-Helt, først tungsindig over al Maade og saa rædsomt forsøgt i de frygteligste Anfægtelser, at han var den fromme, gudfrygtige Mand, som saadan væsentligen en Fremmed i Verden.

Snart forandredes imidlertid Indtrykket af Luther, han blev egl. opfattet som politisk Helt, og Stik-Ordet, hvor under han erindredes, blev: hør mig Du Pabst jeg være vil o: s: v:

Endnu engang forandredes Indtrykket, da nu Paven engang var knækket, og Luther opfattedes som en livslysten Verdens-Mand og Selskabsbroder, Stikordet hvor under han erindredes baade af Geistlige og Lægfolk, blev: wer nicht liebt Weiber, Wein, Gesang o: s: v:.. Ganske populairt kunde man nu tildags sige, at Opfattelsen er: Reformationens Betydning er, at Luther indsatte Piger og Viin og Kortenspil i deres Rettighed i den christne Kirke, som et væsentligt Medhøørende, ja som det sande Fuldkomne i Modsætning til det Ufuldkomne: Armod, Bøn og Fasten. Forsaavidt bliver hans Minde bedst at celebrere paa følgende Maade. Chor af Geistlige og Lægfolk: og dette skal være Morten Luthers Skaal, Hurra; og Skam for Den, som ikke, Morten Luthers Skaal vil drikke, Hurra, Hurra, den Skaal var bra', Hurra; nok engang Hurra, Hurra. Det kunde ogsaa gjøres saaledes, at for at bevare hans Minde, hans Portrait gjordes til Kløerknægt. Reis Mindestøtter for ham, det forslaaer ikke; nævn en Dag om Aaret efter ham, det forslaaer ikke; nei gjør ham til Kløerknægt: og der skal neppe være nogen Geistlig uden han ofte ofte vil faae Anledning til at mindes Morten Luther og Reformationen.

NB19:74

#

Nonsens.

Langfredag prædiker man om: mig er Verden korsfæstet og jeg Verden.

Gjør nu et Tanke-Forsøg, tænk Dig, hvorledes vel den Mand maa see ud, hvis Livs-Anskuelse er indeholdt i denne Sætning. Og nægt saa, om vi ikke alle maatte ønske, at et saadant Msk. dog vilde skjule sig i et Kloster, at vi ikke fik ham at see, at han da ikke reent skulde forstyrre os Glæden ved Livet. Nægt det, at hvis han ikke selv hittede paa at gaae i Kloster, saa maatte vi bede ham derom ell. tvinge ham dertil, ligesom da man bad Xstus at forlade det Sted, hvor man var blevet bange for ham.

Og betragt saa hans trivelige, smilende fittede Velærværdighed, der stjælende lidt af en af Mynsters Prædiken[er] holdt denne herlige Tale. Og betragt saa hans Excellence selv, denne fine Verdens Mand, der har suget Nydelse ud af Livet som sjelden sjelden Nogen – og hvis Livs-Anskuelse det er: mig er Verden korsfæstet og jeg Verden. Ja dersom han ikke selv sagde det, saa skulde man rigtignok have ondt ved at falde paa, at det var hans Livs Løsen.

Men det er til en Afvexling! Ubetalelige Nonsens. Til Afvexling har man maaskee den Anskuelse fryd Dig ved Livet – og saa til Afvexling: mig er Verden korsfæstet; eller den første har man maaskee til daglig Brug, og til en Afvexling (thi man bliver dog kjed af Alt) til Afvexling har man den Anskuelse: mig er Verden korsfæstet. Nu det er jo ganske i sin Orden, aldeles ligesom i Theateret: hver evige Aften Tragedie, det gaaer ikke an, nei det Almdl. maa være Lystspil, Ballet o: D: – og engang imellem for en Afvexling: en Tragedie, saa har man Lyst til at græde, gjørregjør sig en Fornøielse af at flæbe flere Lommetørklæder fulde – ja, ligesom i Kirken, naar der til Afvexling prædikes om: mig er Verden korsfæstet og jeg Verden.

NB19:75

#

Prøven paa Christenheden.

Befal Præsterne at holde Mund^a. Hvad bliver der saa tilbage? Ja, saa bliver det Væsentlige tilbage: Existentserne, den daglige Existents med hvilken Præsten prædiker. Vil Du saa ved at see paa den, faae Indtrykket af, at det er Xstd. de forkynde.

a om Søndagen

#

NB19:76

#

At søge først Guds Rige.

Enhver der i sit Stræben strax i første Øieblik og senere i ethvert har den commensurabel for eet eller andet endeligt τέλος, om ham kan man med Sandhed sige, han søger ikke først Guds Rige. Deraf følger

[a] Det er ligesom hvis En (hvad Tilfældet var med min Faders Broder, da han en Sommer var herovre) om Sommeren gik med tre Frakker paa og saa vilde sige: min Anskuelse [er] at man bør gaae saa let paaklædt som muligt. Her maa man ogsaa sige: dersom De ikke selv sagde det, saa skulde man have ondt ved at falde paa, at det var Deres Anskuelse.

imidlertid ikke, at Enhver, hvis Stræben har Uendelighedens Ueensartethed, kan siges at søge først Guds Rige, men Idealitet har han dog.

Exempel paa det strax i første Øieblik at gjøre sin Stræben commensurabel for endeligt τέλος. Naar En vil virke ved at forkynde Xstd, og denne Stræben da strax i første Øieblik bliver ham commensurabel for det Endelige fE. hvilket Præstekald han nu skal søge, om helst i en Kjøbstad eller paa Landet, om i saa Fald helst i Jylland eller Sjælland, for naar han saa først har faaet et saadant Levebrød, at prædike freidigt om, at et Msk. skal først søge Guds Rige. Er Trangen til at virke paa den Maade dog bestemt af det Uendelige, saa undersøger han først om han har Forudsætninger til at kunne virke saaledes, og hvis ikke begynder han strax at erhverve dem, og har han dem saa begynder han strax, spilder intet Øieblik, om det ikke lader sig gjøre anderledes, gaaer han lige ud paa Gaden og begynder. Saa skeer det ham maaskee, at han kommer i Conflict med det Bestaaende, bliver arresteret o: s: v: o: s: v:, kommer aldrig til at faae noget Embede og Levebrød: see det er Følgen af at søge først Guds Rige. Det med Verden Eensartede derimod er først at søge den jordiske Fordeel – saa colliderer man heller ikke.

NB19:77

#

Wilhelm Lund.

Det faldt mig paa idag, hvilken Lighed mit Liv har med hans. Som han lever derovre i Brasilien, tabt for Verden, fortabt i at udgrave antideluvianske Forsteninger: saaledes lever jeg som udenfor Verden fortabt i at udgrave de christelige Begreber – ak, og saa er det i Christenheden jeg lever, hvor Xstd. er i fuld Flor, staaer i frodig Væxt med 1000 Geistlige, og hvor vi alle ere Xstne.

NB19:78

#

Tersteegen siger rigtigt etsteds: dersom en Syg vilde sige, jeg troer, at der er en Læge, som boer der og der, og som formaaer fuldk. at helbrede mig; hvorledes beviser han saa han har denne Tro? Derved, at han seer at faae fat i denne Læge. Saaledes med al Tro, dersom den ikke bevæger et Msk. til at gjøre efter den, saa er det Indbildning med at have den Tro, som jo Enhver vilde indsee det var en Indbildning med hiin Syges Tro, dersom han forblev ganske rolig uden at gjøre det mindste Forsøg paa at faae fat i hiin Læge, om hvem han forsikkrede, at han fuldt og fast troede, at han formaaede ganske at helbrede ham.

NB19:79

#

I den udvortes Verden hænder det da ikke, at Landmanden tager fejl, og troer at Klinten er Hveden, gjør stort Væsen af Klinten, høster den, kjører den ind, og lader Hveden ligge og raadne paa Marken. I Aandens Forhold gaaer det gjerne saa i denne Verden, at man tager fejl, og anseer Klinten for Hveden. Nu det forstaaer sig det er da ikke saa forunderligt, thi, aandeligt forstaaet, findes der vel altid selv i den Hvede-Mark der staaer renest flere Klinteblomster, end der findes Hvedestraae i denne Verdens Klinte-Mark. Og a parte potiori eller dog majori fit denominatio: da langt, langt det Meest[e] er Klinte, saa er altsaa Klinte Hvede og Hvede Klinte; det er om ikke absolut Alle saa dog langt, langt de Fleste bedst tjente med – og de Fleste er jo Sandheden. Da i Aandens Verden Begreberne ikke have en udvortes Virkelighed men er Forestillingen, saa benytter man sig frisk væk af Leiligheden og stempler Begreberne om i Forhold til som det convenerer de Fleste.

NB19:80

#

Geistligt-verdsligt Galimathias.

See Sligt fremkommer i diverse Mønstre atter og atter paa Grund af denne fuldkomne Conformitet af Geistligt og Verdsligt.

En er Præst. Han er en yderst maadelig Præst, det veed Enhver. Men han skal tillige være en udmærket Land-Mand eller Heste og Stude-Opdrætter. Regjeringen^a bliver opmærksom paa hans Fortjenester – og han bliver Ridder af D.

a (jeg lader det uafgjort, om det er den geistlige eller den verdslige, thi det manglede blot, at det var den geistlige, at Biskoppen, der selv maaskee var en udmærket Vetrinair, var Den, som ved Indstilling havde henledet Regjeringens Opmærksomhed paa ham)

Istedetfor at see at faa ham ud af den geistlige Stilling, og at faae en Plads for ham, hvor han hører hjemme – bliver han i geistligt Embede – og tillige decoreret.

Det at han er decoreret skulde altsaa vel betyde at han var endogsaa en mere end almindelig Præst, men her betyder det Minus, det er i Egenskab af noget ganske Andet han er Ridder.

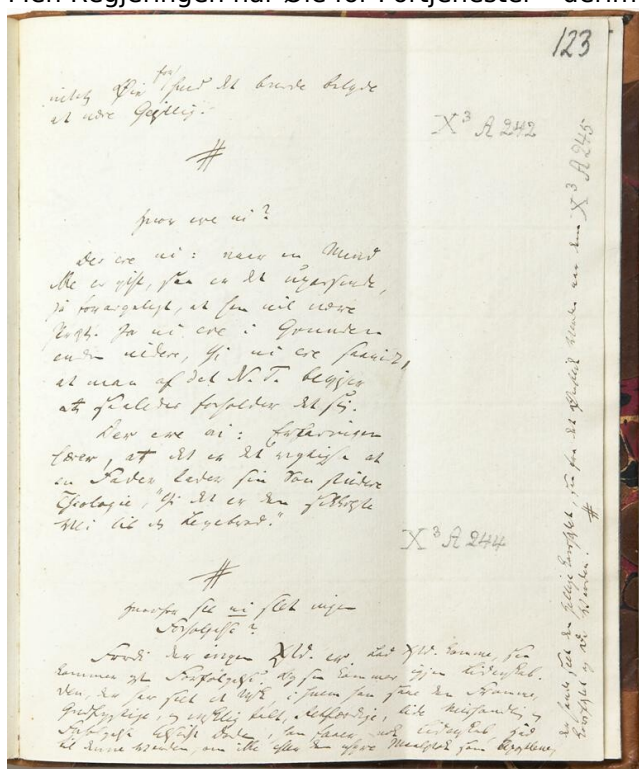
Ubetalelige Galimathias! I ethvert Fald synes jeg dog det burde formenes ham at bære Decorationen paa Præstekjolen. Det kan være galt nok, at en Præst bærer en Decoration, hvor dog denne skal betyde, at han er en ualmindelig dygtig Præst; men at han bærer en Decoration for at erindre Menigheden om, at han er noget ganske Andet end Præst det er dog altfor galt.

[b] Nylig seer jeg at en Lieutenant og Ridder af D. er blevet Præst (han har formodentlig været med i Krigen som Frivillig og udmærket sig.). Lige saa godt som man nu lader ham bære hans Ridderkors paa Præstekjolen, lige saa godt kunde man tillade ham tillige at bære Epauletter paa Præstekjolen.

Dette kommer af den fuldkomne Mangel paa Respekt for hvad det er at være Geistlig, hvilket igjen er en Følge af den fuldkomne Conformitet mell. Geistligt og Verdsligt.

Sæt at en Præst opnaaede den Lykke at blive Fuglekonge, saa vilde dog Enhver finde det Upassende at han vilde bære sin Værdigheds Tegn paa Prædikestolen. Og dog er det i Grunden ikke saa latterligt, som at en Præst stadigt bærer en Decoration, der erindrer Menigheden om, at han er en udmærket Vetrinair eller Deslige. Det er dog egl. ikke i Egenskab af Vetrinair han bærer Præstekjolen - og dog er det i Egenskab af Vetrinair han bærer Ridderkorset paa Præstekjolen.

Men Regjeringen har Øie for Fortjenester - derimod

13. Journalen NB19, s. 123. Nederst er optegnelsen NB19:82 skrevet i hele sidens bredde og afsluttet på langs i marginalspalten intet Øie for hvad det burde betyde at være Geistlig.

NB19:81

#

Hvor ere vi?

Der ere vi: naar en Mand ikke er gift, saa er det upassende, ja forargeligt, at han vil være Præst. Ja vi ere i Grunden endnu videre, thi vi ere saavidt, at man af det N. T. beviser at saaledes forholder det sig.

Der ere vi: Erfaringen lærer, at det er det rigtigste at en Fader lader sin Søn studere Theologie, »thi det er den sikkreste Vei til et Levebrød.«

NB19:82

#

NB19:82 Hvorfor see vi slet ingen Forfølgelse?

Fordi der ingen Xstd. er. Lad Xstd. komme, saa kommer ogsaa Forfølgelse. Og saa kommer igjen Lidenskab. Den, der har seet et Msk, i hvem han saae den Fromme, Gudfrygtige, og msklig talt, Retfærdige, lide Mishandling og Forfølgelse tilsidst Døden, han faaer nok Lidenskab, Had til denne Verden, om ikke efter den uhyre Maalestok som Apostlene, der havde seet den Hellige korsfæstet, saa fra det Øieblik Verden var dem korsfæstet og De Verden.

#

NB19:83

#

Xstd^s Forkyndelse.

Xstd. kan væsentligen ikke forkyndes ved Tale, – men ved Handling.

Intet er farligere end at alle disse høie Følelser og ophøiede Beslutninger o: s: v: faae det blot oratoriske Sving. Det bliver da en Beruselse, som er yderst farlig, og det skuffende er just, at det Hele bliver glødende Stemning, og at det, som det hedder, er »saa sandt i En« – ak ja i Betydning af Stemning i Øieblikket.

Forkyndelsen ved Hjælp af Handling er fastende; den flækker ikke Tilhørere om sig til Beruselse; den er næsten kjedelig, det kjedelige er, at det strax dreier sig om at gjøre dog Noget deraf, og at man seer paa Læreren at han gjør det.

NB19:84

#

For Gud.

Nu men, ja der er to Veie, og den sidste af dem burde dog egl. være den saligste: enten at Alt mere og mere udvortes understøttes af Lykke, og Du takker Gud; eller Du lærer at kunne bære mere og mere, at kunne undvære mere og mere, lærer det ved Samfundet med Gud.

NB19:85

#

Den etniske Idealitet.

Det er en aldeles forvirret Sprogbrug her i Forhold til det Høiere, man endnu ikke har naaet, at sige: jeg kan ikke, som var der Tale om Talent o: D: At bruge »kan« her maa man erindre er saa langt fra at være Undskyldning at det er Selvanklage. Paulus siger heller ikke: det Fuldkomne kan jeg ikke, han siger: jeg jager derefter. Naar man siger: det kan jeg ikke, saa betyder det gjerne, at man vil svinge af og berolige sig.

NB19:86

#

Mynster - Luther.

Luther siger etsteds i sine Prædikener, at til et ret christelig Liv hører tre Ting 1) Tro 2) Kjerligheds-Gjerninger 3) Forfølgelse for denne Tro og disse Kjerligheds-Gjerninger.

Tag nu Mynster. Han har slaaet af paa Troen i Retning af Spænding og Inderlighed. Istedetfor Kjerligheds-Gjerninger har han sat Legalitet. Og Forfølgelse har han ganske afskaffet.

NB19:87

#

Point de vue for Xstheden.

Det Almindelige er nu at ønske en hurtig Død - og i det endnu autoriserede Litanie bedes, at Gud blandt

andre Onder, vil befrie os fra en brad Død.

* *

Man dømmet det som Skyld som uchristeligt, at et Msk. trøster sig ved Døden, længes ud af dette Liv. Jo jeg takker det er Xstd! Xstdom er det just at Døden er Ens væsentlige Trøst, Ens Dødsdag Ens Fødselsdag, og Længselen efter Evigheden større og større. Men Sagen er, man forguder den sandselige Vedhængen ved Livet, og ved at længes efter Døden forstaae[r] man Dens Tilstand, som neppe engang antager en Udødelighed. Og det er i Xstheden, hvor vi alle ere Xstne.

NB19:88

#

Indadvendthed.

Man advarer mod Indadvendthed, saa kunde man lige saa godt advare mod Xstd.

Ved Hjælp af Naaden søger man at spærre af mod Retningen ind efter, saa afsted ud i det Verdslige.

Men Sagen er, man er angst for det egl. anstrengede Aandsliv, hvilket først kommer med Indadvendtheden, medens man nu lever i Verdslighed og saa piatter om det Høieste.

NB19:89

#

Min Inderlighed.

Det ligger i mit Væsen at skjule min Inderlighed, just det er Inderlighed.

Men da det dog christelig er saa, at det^a skarpt at udtrykke det Christelige vil paadrage En Verdens Unaade og Latter, saa er det dog et Spørgsmaal, om jeg tør bevare denne skjulte Inderlighed.

a ikke blot i Skrift men ogsaa i daglig Existeren

Sandt min Maade at leve paa kan have og have haft sin Betydning som Spion; men dog er det et

Spørgsmaal, om jeg ikke mangen Gang ogsaa har gjort Mskene Sagen for let ved min Underfundighed, der i saa Fald dog engang burde indfries ved en directe Erklæring.

NB19:90

#

Socrates - Idealet.

Socrates havde ikke det sande Ideal, ei heller Forestillingen om Synden, ei heller om at Mskets Frelse krævede en korsfæstet Gud: hans Livs Løsen kunde derfor aldrig blive: mig er Verden korsfæstet og jeg Verden. Han bevarede derfor Ironien, som blot udtrykker hans Opløftelse over Verdens Daarlighed. Men for en Xsten er Ironie for lidt, den kan aldrig svare til det Forfærdelige at Frelsen er at Gud korsfæstes, medens Ironie nok kan bruges i Xstheden til Opvækkelse en tidlang.

#